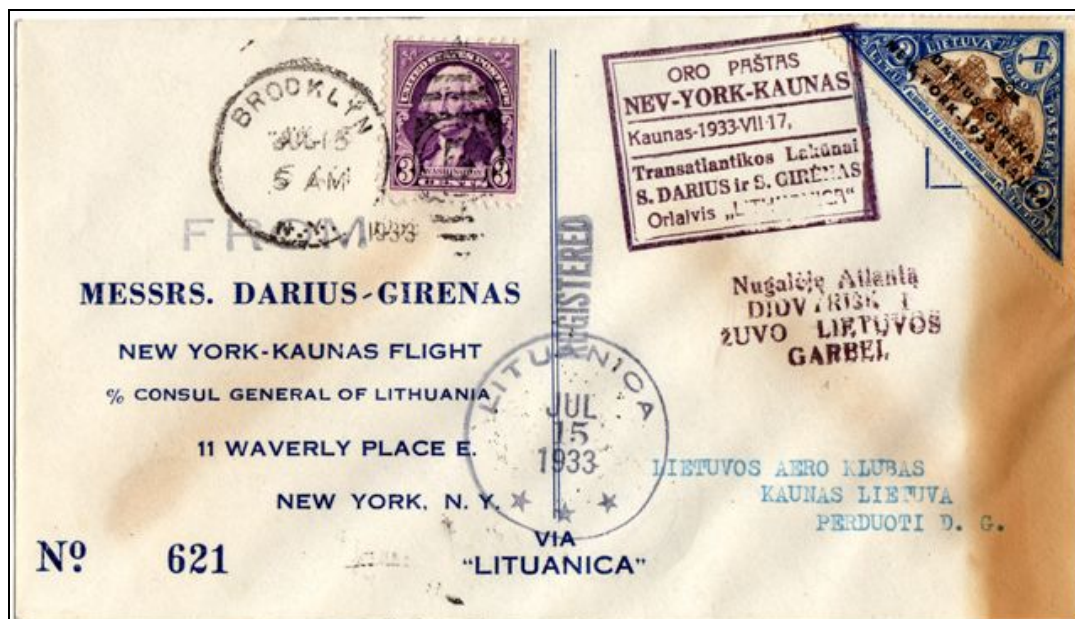

Filatelistengroep

Het Baltische Gebied

Filatelistengroep 'Het Baltische Gebied'

Opgericht op 9 oktober 1982.

Lidmaatschap

Minimaal € 20,00 per jaar.
Als bijdrage voor de te maken
kosten wordt bij toetreding
€ 5,00 gevraagd.

Voorzitter

R.W. van Wijnen
Karthuisstraat 31
6824 KA Arnhem
tel. (026) 351 34 84
marsruts@planet.nl

Lid

A.C. de Bruin
Ten Passeweg 10A
8084 AN 't Harde
tel. (0525) 65 31 24

Penningmeester/Secretaris ledenadministratie

H.W.A. Pijpers
Hermionegang 15
2719 AR Zoetermeer
tel. (079) 361 46 21
hans.pijpers@hccnet.nl

Beheerder bibliotheek

O. Petri
Brugakker 3640
3704 LP Zeist
(030)-6950735
olav.petri@planet.nl

Opmaak/redactie 'Het Baltische Gebied'

J. Kaptein
Reigerskamp 705
3607 JP Maarssen
tel. (0346) 57 44 18
jan@jkaptein.nl

Gironummer:
3243251 t.n.v.
"Het Baltische Gebied"
te Zoetermeer

HBG op Internet
www.hetbaltischegebied.nl

INHOUDSOPGAVE

- 2 **Beste mensen...**
Ruud van Wijnen
- 3 **Verslag 52e bijeenkomst 29 maart 2008**
Olav Petri
- 4 **Van "Riga", per schip en forwarding agent**
André de Bruin en Ruud van Wijnen
- 12 **Estland : postwaardestukken uit de Sovjetperiode 3**
Jan Kaptein
- 18 **Een briefkaart met verrassing . naar Шлисселбург (Schlüsselburg)!**
Olav Petri
- 20 **Spoorpost in Litouwen - 9**
Jan Kaptein, Eugenijus Uspuras
- 39 **Vuurtoren van Juminda met en zonder antenne**
Joop van Heeswijk
- 40 **Poolse postwaardestukken**
Jan Kaptein
- 42 **Noch voor, noch achter 2**
Ruud van Wijnen
- 47 **In memoriam Vambola Hurt**
Thomas Löbbbering
- 48 **Bladeren 1**
Keimpe Leenstra, Jan Kaptein
- 52 **Terugkomen op**
Ruud van Wijnen
- 55 **Voor u gelezen**
Joop van Heeswijk, Jan Kaptein, Olav Petri, Ruud van Wijnen
- 56 **Het Mezdunarodnoe-stempel : een mythe ontzenuwd?**
Olav Petri

Bijeenkomst 2008: 27 september 2008 in Geldermalsen

Bij de voorplaat:

Een bijzondere brief: meer hierover en andere opmerkelijke stukken in het artikel Bladeren 1.

Bij de achterplaat:

Een kaart van Rusland, met duidelijk de gouvernementsgrenzen van Estland, Lijfland en Koerland. Uit: Wereld-atlas voor kantoor en huiskamer / door J. Kuyper. – Amsterdam : G.L. Funke, 1880

BESTE MENSEN...

Ruud van Wijnen

Als ik dit stukje schrijf voetbalt Spanje tegen Rusland en gisteravond speelden “we” de sterren van de hemel tegen Italië. Voetbal en filatelie, het zijn twee geheel verschillende werelden. Dat besef je bijvoorbeeld als je beelden ziet van supporters op, wat heet, een “oranjecamping”. Onder onze leden bevinden zich ongetwijfeld enthousiaste kampeers, maar ik schat in dat die hun tentje toch niet zullen opzetten tussen het oranje feestgedruis aan de voet van de Alpen. Toch combineer ik uitzendingen van wedstrijden op televisie en “postzegelen”. Het geluid van de tv gaat op achtergrondsterkte en dat brengt een aangename huiskamersfeer waarin de albums op tafel kunnen. Wordt de wedstrijd spannend of gebeurt er iets bijzonders, dan neemt het stemvolume van de verslaggever dusdanig toe dat het zelfs een geconcentreerde filatelist niet ontgaat. De herhalingen vanuit meerdere posities van doelpunten, spectaculaire reddingen of smerige overtredingen bieden de gelegenheid om tussen de postzegels en poststukken door het beste van een wedstrijd te volgen. De rest is meestal toch niet de moeite waard. Het wordt kortom een mooie postzegelzomer, want na het voetballen volgen Wimbledon (hoeft u uw albums helemaal niet voor in de steek te laten), de Tour de France (dan blijven mijn albums gewoon in de kast, omdat er niets interessanter is dan vervelende lange etappes door het vlakke land en spectaculaire bergritten) en de Olympische Spelen.

In dit nummer bladeren André de Bruin en Ruud van Wijnen nog een keer door de Riga-verzameling van André. Ditmaal beschrijven we brieven die voor een deel buiten de post om werden vervoerd en waarbij forwarding agents een rol speelden. Een jaar geleden besteedden we aandacht aan Riga zelf. Dit artikel werd zeer positief besproken in de Filatelie van afgelopen mei. De recensent was vooral vol lof over de relatie die André en Ruud legden tussen postgeschiedenis en andere historische ontwikkelingen, zoals de handel. U, als oplettende lezer, bent dat van ons gewend omdat we geloven dat we onze hobby niet los mogen en kunnen zien van de historische ontwikkelingen waarvan ze het gevolg is. “Noch voor, noch achter” is een rubriek die daar vanuit gaat. Ditmaal een enquête uit 1884.

Jan Kaptein heeft als verzamelaar een voorkeur voor Litouwen en ditmaal toont hij die door bijdragen over de spoorpost in de sovjetijd en Poolse postwaardestukken met Litouwse afbeeldingen. Twee originele onderwerpen waar we nog weinig van weten. Tot onze vaste schrijvers behoort ook Olav Petri. Behalve op zijn traditionele en op vaak geheel eigen wijze geschreven verslag van onze bijeenkomst, verrast Olav ons ditmaal met een kaart naar Schlussemburg. Deze valt in de categorie “vondst”.

Als leden van “Het Baltische Gebied” ben u gewend aan (en verwend door) dikke en wel gevulde bladen.

Twee keer per jaar nog wel. Toch zal het u opvallen dat de omvang van ons blad langzaam maar zeker minder wordt. Om die trend te keren zoeken we twee of drie leden die een vaste rubriek kunnen verzorgen. Die zou thematisch van aard kunnen zijn of aandacht kunnen schenken aan de moderne zegels. Wellicht is er onder u een trendwatcher of een spitse, originele columnist. Meer en meer leden van onze vereniging bereiken hun pensioen en dat schijnt zeeën van tijd op te leveren. Als u interesse heeft om te schrijven voor ons blad, schroom dan niet om contact op te nemen van Jan Kaptein of Ruud van Wijnen.

Dit nummer van ons blad mag er ondertussen wel weer zijn. Ik wens u veel leesplezier.

Ruud van Wijnen.

Olav Petri

Met mooi weer zaten 16 leden toch tot volle tevredenheid aan de zegels.

Opening

Voorzitter Ruud van Wijnen opent de vergadering en meldt afmeldingen van de leden Gerdessen, Van Mourik, Reudering, Reurich, mrg. Kok, Vogel ("Gerrit") en Ipema. Tevens herdenken we in stilte enkele overleden leden, de heren Van der Flier, Gosman, en een buitenlandse correspondent, de heer Bočka in Madona.

De penningmeester was afwezig wegens een plotseling overstroomd huis, zodat we in financieel opzicht moesten improviseren, er was bijvoorbeeld geen "kleine kas" aanwezig. Wel kon Ruud melden dat de fin. situatie goed is.

Mededelingen en rondvraag

De bibliotheek staat nu in Arnhem bij Ruud, de tijdschriften liggen bij Olav Petri in Zeist.

Doublures uit de bibliotheek worden ter plekke aangeboden om mee te

nemen tegen een zelf te bepalen bedragje. De doos is een stuk leger aan het eind van de bijeenkomst.

Olav vraagt om de volgende keer zegels of info mee te nemen over vervalsingen van Centraal Litouwen. Diverse leden reageren positief, ook is er een site in Noorwegen met goede illustraties.

Jan Kaptein heeft kopij nodig, met name ook over nieuwe uitgaven, thematisch, achtergrond van zegels, het is allemaal welkom. Ook kan men via Jan zaken plaatsen op de site!

Thomas meldt n.a.v. een vraag: over de eerste emissie van Estland bestaat een goede site, naast het Eesti blad uiteraard. Hij zal het adres mailen.

Onze gasten, mogelijk nieuwe leden, waren de heer en mevrouw van Es uit Vlaardingen, zeer geïnteresseerd in filatelie en de afloop van de Eerste Wereldoorlog.

Leo Schippers ziet graag onze lezingen in HBG gepubliceerd, en hij is niet de enige. Thomas: aan het werk???

Thomas meldt dat de Litouwenreis doorgaat, 8 deelnemers, inclusief be-

zoek aan de Spindulis drukkerij en het archief!

De lezing van Thomas Løbbering moet bewaard blijven wegens falen van de digitale technieken. We gaan allemaal aan de lunch, altijd weer keurig verzorgd.

Vervolgens veilt Ruud op levendige wijze allerlei literatuur en zegels van de leden. De verkoop loopt goed, het rekenwerk ook, zij het dat Ruud, Jan en Olav achteraf lange tijd hebben zitten opschrijven uit welke kas en verdere inkomsten alle uitgaven betaald waren dan wel moesten worden. We hopen op uitblijven van verdere inundaties in Zoetermeer.

**2008:
27 september 2008
in Geldermalsen**

Ruud van Wijnen
André de Bruin

In de 18de en eerste helft van de 19de eeuw werden brieven vanuit de Baltische havensteden naar Noord- en West- Europa niet altijd via de officiële postdiensten verzonden. Als de mogelijkheden er waren werd gebruik gemaakt van schepen en “forwarding agents”.

Volgens Van Dale zijn dat een expeditie-acteurs, maar we gaan er van uit dat ook cargadoors, handelsagenten en stuwardoors als “forwarding agent” optraden (*afb. 1*).

De Engelse term is zo in de filatelie ingeburgerd dat we die in dit artikel gebruiken.

Voordat treinen en, veel later, vliegtuigen konden worden ingezet voor het transport van omvangrijke vrachten waren schepen daarvoor het middel bij uitstek. Het bevrachten daarvan, d.w.z. het afstemmen van beschikbare laadruimte en aangeboden lading, moet een heel gepuzzel zijn geweest. Reders wilden vanzelfsprekend dat hun schepen zowel op de heen- als terugreis zo optimaal mogelijk beladen waren, kooplieden wilden gekochte waren op tijd geleverd hebben en handelswaar moest tijdig op de kade of in de pakhuizen aanwezig zijn om verladen te kunnen worden. Dat liep niet altijd van een leien dakje..... (*afb 2*).

In alle havensteden, van heel klein tot heel groot, waren “forwarding agents” actief en in belangrijke havensteden ging het om grote aantallen. Kenneth Rowe noemt in het overzicht bij zijn boek (*lit.1*) alle hem bekende “forwarding agents”. Een aantal

getallen uit die lijst: Hamburg 191, Lübeck 29, Memel 14, Londen 301, Rotterdam 87, Amsterdam 147 en 2 in Vlisssingen. Opvallend genoeg ontbreken havensteden als Riga, Libava (Liepaja) en Revel (Tallinn)..

De “forwarding agents” speelden ook een rol in het postvervoer. Het verzenden van brieven vanuit de Baltische havensteden in Rusland naar West- en Noord-Europa was in de eofilatelistische periode een dure zaak. Daarnaast vormden de grenspassages en het meerdere malen overdragen van post van de ene postdienst aan de andere een onzekere factor. Door het inzetten van “forwarding agents konden beide nadelen in min of meerdere mate worden ondervangen. Kooplieden, handelsfirma’s en ook “forwarding agents” zelf, gaven als de gelegenheid zich voordeed, hun brieven mee aan scheepskapiteins met de opdracht om die af te geven aan een bepaalde “forwarding agent” in een haven die het schip zou aandoen (*afb. 2*) De ontvangende “forwarding agent” zorgde vervolgens voor de verdere verzending van de brieven aan de geadresseerden via de officiële postdienst. Daardoor was niet alleen het port aanzienlijk lager, de brief was ook al een stuk dichterbij haar eindbestemming.

In de tekst van afbeelding 2 valt te lezen: “en tevens gaarne Uw tevredenheid met de promptte Expeditie van Kapt. Galle.....”.

In de Riga-verzameling van André bevinden zich meerdere brieven die in Riga aan scheepskapiteins werden overgedragen om in een havenstad op hun route voor verdere verzending te worden overgedragen aan een “forwarding agent”. Een aantal daarvan tonen en beschrijven we in dit artikel. De oudste voorbeelden dateren uit het einde van de 18de eeuw.

(*afb. 3 en 4*).

Brieven die in Riga werden meegegeven aan scheepskapiteins dragen vanzelfsprekend geen stempels van de Russische post. Uit de aanhef kan worden opgemaakt dat een brief in Riga werd geschreven en wanneer dat gebeurde (*afb. 5*). Daarnaast was het de gewoonte dat de geadresseerde op een flap van een ontvangen brief noteerde wie de afzender was, wanneer de brief was ontvangen en wanneer het antwoord was verzonden (*afb. 6*).

Herrn *Clignot, Huion & Sohn in Reims*

Riga, den 15. November 1805.

Hochgeehrte Herren

Hiermit haben wir die Ehre Ihnen die Fortsetzung der bis jetzt seit mehreren Jahren unter der Firma: *Lindebladt et Klapper* existirten Handlung, unter der veränderten Firma von *Klapper, Luplau et Comp.*, bekannt zu machen und Sie zu ersuchen, untenstehende Handzeichnungen gefälligst zu bemerken.

Wir glauben in jeder Hinsicht im Stande zu seyn, die Aufträge unserer respectiven Freunde aufs möglichst vorthellhafteste vollziehen zu können, bitten daher auch um Ihre werthen Befehle, sowohl in Waaren-Aufträgen als auch Spedition- und Wechsel-Geschäften, und schmeicheln uns, bey gefälligen Versuchen, Ihr ferneres Zutrauen ganz zu verdienen.

Ihrem gütigen Andenken empfehlen uns bestens und zeichnen mit Achtung

Ihre

ergebene Dienere

Johann Heinrich Klapper

wird zeichnen

Martin Ernst Luplau

wird zeichnen

Klapper Luplau & Co.

Klapper Luplau & Co.

Afb. 1

Brief van de firma Klapper, Luplau et Comp. in Riga aan een relatie in Reims, 1805.

De firma geeft aan zich niet alleen met handel bezig te houden, maar ook met vervoer en wissels.

de Heeren P. Loopuijt & Co
Schiedam.

Riga den 9/21 Juny 1832.

Tegen onze letteren van den ^{26. Jun} 7 desor vinden wy ons begunstige met Uwe ons altoos aangename (van den 1 des. welke inhoud ons dankbaar laten dienen), en tevens gaarne Uwe tevredenheid met de prompte Expeditie van Kapt. Galle vernemen.

Het doet ons leed dat by het totale gebrek aan schepen de vragten van f. 31. 32 naar costy en de verhoogde pryzen van Rb: 220 voor Russche Rogge nog niet in de gelegenheid waren alld. een Consignatie te maken, te meer by de vertraagde afkomst der Stroben, zond' sonder aan ons zelfs te denken, alleen maar bemoeid zyn geweest, de waren onzer vrienden te expedieren, ook ons eigene door het vermenigvuldigen der orders in de verwagting tegen Ult: Mei wederom te kunnen remplaceren, onder de handen weggegaan is.

De stand onzer markt is door het aanhoudend groot gebrek aan schepen, thans iets flauwer, na dat de pryzen van Russche Rogge, die reeds tot op Rb: 220. geresen waren wederom op tot Rb: 215. teruggegaan zyn. Van Russche Rogge zyn geene wezentlyke pryzen opgegeven, en nominaal 2Rb 58. 59. 11/1118 te noteren.

Voor Gerst vertoonde zig meer vraag tot 2Rb 48. 49. voor 100/101 & en tot 2Rb 52. 54. voor 102/104 &.

Vragten te laast tot f. 31. 32. naar de Maas gesloten.

Amst. 50.
2Rb 370 C.

Het alle hoogagting M^{te} D^{re} Zinaren
Pan & Poode

Afb. 2

Brief van de firma Pan & Poode in Riga aan de heren P. Loopuijt & Co in Schiedam. 1832.

"Het doet ons leed dat bij het totale gebrek aan schepen....." en verderop "De stand onzer markt is door het aanhoudend groot gebrek aan schepen, thans iets flauwer.....".

Maar ook de prijzen van "Russche Rogge" lopen op.

Afb. 3

Brief van Riga naar Hodimont "bij Aachen", 1792.

De brief werd door een scheepskapitein in HAMBURG afgegeven aan de "forwarding agent"

Kruse. Deze bezorgde de brief bij het "Kaiserliche Reichs-Ober-Postamt" voor verdere verzending, met vooruitbetaling tot aan Düsseldorf.

Afb. 4

Brief van Riga naar Hodimont "bij Verviers", 1797.

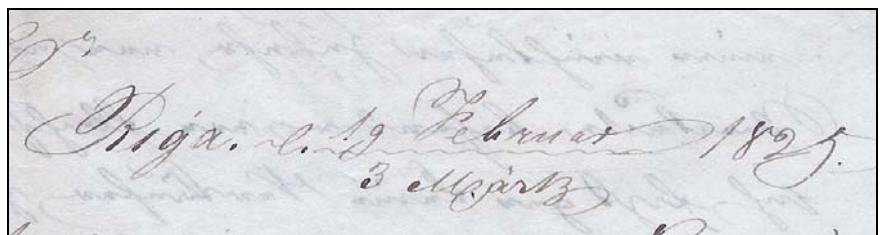
De brief werd door een schip vervoerd naar LÜBECK en daar door de kapitein overgedragen aan de "forwarding agent" J.G. Neumann. Deze postte de brief op 10 augustus en betaalde voor verzending naar Düsseldorf 3 Silbergroschen. De brief arriveerde acht dagen later in Hodimont en kostte de ontvanger 15 Sols.

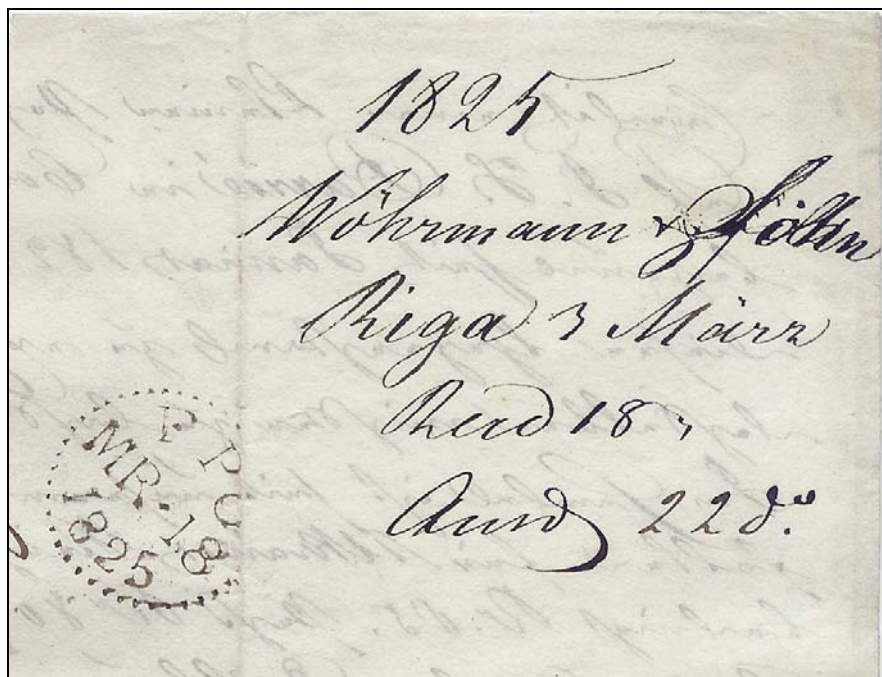

Afb. 5

Plaats van schrijven en datering van een brief van Riga aan Friedr. Huth in Londen: "Riga, 19 Februar / 3 März 1825".

De datering van (zaken-)brieven uit Rusland is vaak volgens zowel de Juliaanse als de Gregoriaanse kalender. De in Rusland gebruikte Juliaanse kalender liep in de 19de eeuw 12 dagen achter op "onze" Gregoriaanse kalender.

Afb. 6

Aantekening van de ontvanger van dezelfde brief, de firma Friedr Huth in Londen.

De brief was afkomstig van Wöhrmann & Sohn in Riga, verzonden op 3 maart en ontvangen op 18 maart. Op 22 maart werd geantwoord.

Naast de aantekening staat het aankomststempel van het Foreign Post Office van Londen.

Afb. 7

Brief van G.I. Hartmann in Riga naar BORDEAUX, 29 mei 1858

Per schip naar Hamburg vervoerd en daar overgedragen aan de "forwarding agent" ALBRECHT & DILL. Die plaatste zijn stempeltje op de flap rechtsonder en gaf de brief op 1 juni voor verdere verzending af aan het Fürstlich Thurn und Taxis'sche Ober-Postamt.

Overgave Pruisen-Frankrijk VALENCIENNES op 3 juni en op dezelfde dag per trein PARIS A BORDEAUX naar BORDEAUX, 4 juni.

Afb. 8

Brief van Schweinfurt & Leede in Riga naar REIMS, 15/27 maart 1854.

Per schip naar Hamburg gebracht en daar verder behandeld door de "forwarding agent"

VON LEESEN & CO. Op 31 maart verzonden door het Fürstlich Thurn und Taxis'sche Ober-Postamt.

Grenspassage Pruisen-Frankrijk VALENCIENNES en PARIS op 2 april, een dag later aangekomen in REIMS.

86
Snes & Fed^{co} *Hamburg*
HAMBURG
1 MAY 1836
ND Londres

Per schip naar Hamburg vervoerd en daar op 1 mei afgegeven aan het "Hamburgische Stadt-Postamt" Aankomststempel van Londen: FPO My-4 1835.

S
Jacob Felsen & Co
Wohnen
Schweitz

HAMBERG
11. NOV. 18.

Per schip naar Hamburg en daar door een "forwarding agent" op 11 november voor verdere verzending afgegeven aan het "Fürstlich Thurn und Taxis'sche Ober-Postamt".

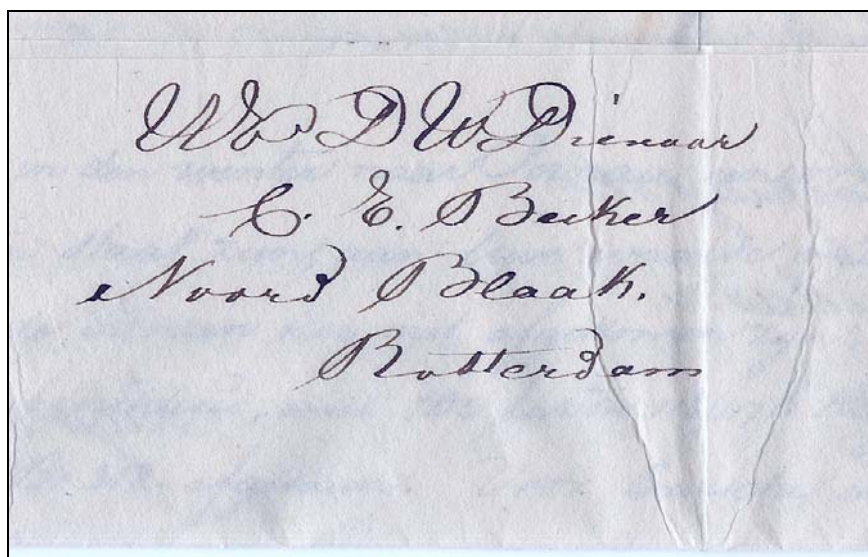
We kennen twee brieven uit 1832 en 1833 die vanuit Riga werden verzonden aan de firma P. Loopuijt & Co in Schiedam. Beide brieven werden door een scheepskapitein meegenomen naar Rotterdam en daar afgegeven aan de “forwarding agent” C.E. Becker aan de Noord Blaak. We kennen die naam uit aantekeningen van Loopuijt op de brieven (afb. 11).

Door archiefonderzoek weten we over deze Becker meer.

We veronderstellen dat het gaat om Carl Emanuel Becker, op 30 oktober 1796 geboren in Riga in “het Russische Keizerrijk” en overleden in Rotterdam op 25 april 1873. Volgens de overlijdensakte was dat op 81 jarige leeftijd, maar dat klopt dus niet.

Hij kwam naar Rotterdam in 1830 en twee jaar later werd hem een paspoort voor Berlijn en Rusland verstrekt. Op 22 juli 1835 (hij is dan 38 jaar, hetgeen klopt met de geboortedatum) trouwt hij met Jacqueline Arnoldine Vermeulen, dochter van Adriaan Gerard Vermeulen, een makelaar in tabak. Tussen ca. 1825 en ca. 1838 is die gevestigd aan de Noordblaak nr. D.298 en D.184; vanaf ca. 1838 tot ca. 1850 aan de Oppert.

Op 13 juli 1835 vraagt C.E. Becker voor hem en zijn aanstaande echtgenote een paspoort aan voor Keulen, Frankrijk en Engeland. Zo te zien een aardige combinatie van een zaken- en huwelijksreisje. In 1836 woont het echtpaar op de Glashaven nr. A.307. Ze krijgen drie dochters en houden er twee inwonende dienstboden op na, een Rotterdamse en een uit Pruisen afkomstige. In 1847 komt C.E. Becker voor het eerst in het Adresboek voor als commissionair / koopman / agent voor “buitenlandsche huizen”. Hij is dan gevestigd in de Groote Wijnbrugstraat, wijk 1, nr. 457. Op dat adres overleed hij ook.

Afb. 11

Afb. 12

Brief van de firma Pan & Poorten in Riga, geschreven op 6/18 april 1833. Per schip naar Rotterdam gebracht en daar overhandigd aan de “forwarding agent” C.E. Becker.

Deze leverde de brief op 2 mei af aan het postkantoor in ROTTERDAM, echter te laat voor verzending naar Schiedam op diezelfde dag. Het stempel “Na Posttijd” werd geplaatst, een dag later arriveerde de brief in SCHIEDAM.

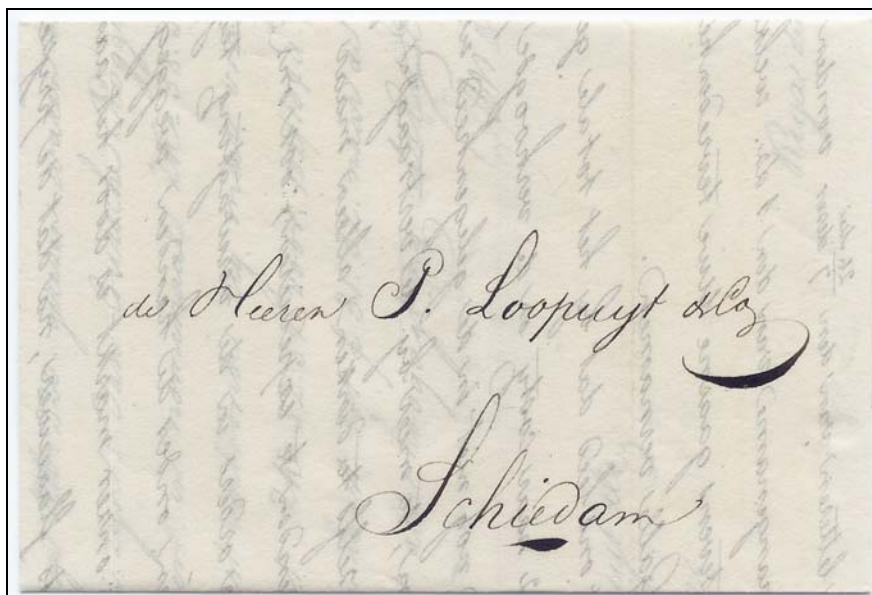
Beide brieven maakten de reis van Riga naar Schiedam bijna in zijn geheel buiten de post om, namelijk per schip naar Rotterdam. Daar werd de ene door de “forwarding agent” Becker alsnog aan de post overgedragen en de andere, wellicht door een bode of klerk, bij Loopuijt afgegeven. Of was Loopuijt toevallig toch in Rotterdam ?

“Forwarding agents” en scheepskapiteins speelden in de eo-filatelistische periode een belangrijke rol in het vervoer van brieven tussen de Baltische havens en West- en Noord-Europa. Zij maakten het voor de correspondenten, bijna zonder uitzondering actief in handel en vervoer, een stuk goedkoper om met elkaar in contact te blijven. Natuurlijk ontvingen ze daarvoor een gepaste betaling en er moet daarvoor wel een systeem van verrekoning zijn geweest. “Forwarding agents” waren voornamelijk, maar niet uitsluitend, actief in havensteden. Ook over land konden (handels-) reizigers brieven meenemen om ze elders, dichter bij hun bestemming, te posten. “Forwarding agents” verloren hun rol in het postvervoer door de invoering van uniforme tarieven in de jaren 60 en 70 van de 19de eeuw.

◀

Literatuur:

- 1) Kenneth Rowe: “The Postal History and Markings of The Forwarding Agents” (1996). Het overzicht van de bekende “forwarding agents” is op internet te raadplegen.
- 2) Dr. Ernst Meyer-Margreth: “Die Poststempel von Hamburg” (1965).
- 3) Ivo Steijn: “Russische brieven zonder postzegels naar het buitenland, deel 1”, in “Het Baltische Gebied”, nr. 50, 2007.

Afb. 13

Brief van de firma Pan en Poorten in Riga, geschreven op 9/21 juni 1832. Ook deze brief bereikte via een scheepskapitein C.E. Becker in Rotterdam en die schakelde de post ditmaal helemaal niet in. Op de brief valt namelijk geen poststempel te bekennen. Volgens zijn eigen aantekening op de flap ontving Loopuijt de brief op 3 juli.

Afb. 14

Op 10/22 juli 1837 geschreven brief van J.C. Henckhusen in Libau aan P. Loopuijt in Schiedam. De brief werd geheel buiten de post om per schip vervoerd. Uit de aantekening op de voorzijde kennen we de naam van de kapitein: “p Capt O. Olson” en “D.G.G.”, d.w.z. Den Gott Geleite. Tenslotte weten we ook dat de brief bij een verzegeld warenmonster hoorde: “nebst mein versiegelte Probe”

ESTLAND : POSTWAARDESTUKKEN UIT DE SOVJET-PERIODE 3

Jan Kaptein

In de Sovjet-periode is een aantal poststukken uitgegeven met betrekking tot 'Laulupidu', het Estse Zangfestival of Feest van het Lied, dat ongeveer om de vijf jaar wordt georganiseerd.

Het eerste Estse Zangfestival vond plaats in Tartu, 18-20 juni 1869. Bij het honderdjarig jubileum in 1969 heeft de Sovjet-Unie een postwaardestuk uitgegeven (**afb. 1**).

Verder werd om deze mijlpaal te gedenken nog een zegel uitgegeven (Mi. 3633) met een zingend meisje in volksdracht en embleem:

Ook het huidige openluchttheater, waar de festivals plaatsvinden, is op Sovjet postwaardestukken te vinden (**afb. 2 en 3**)

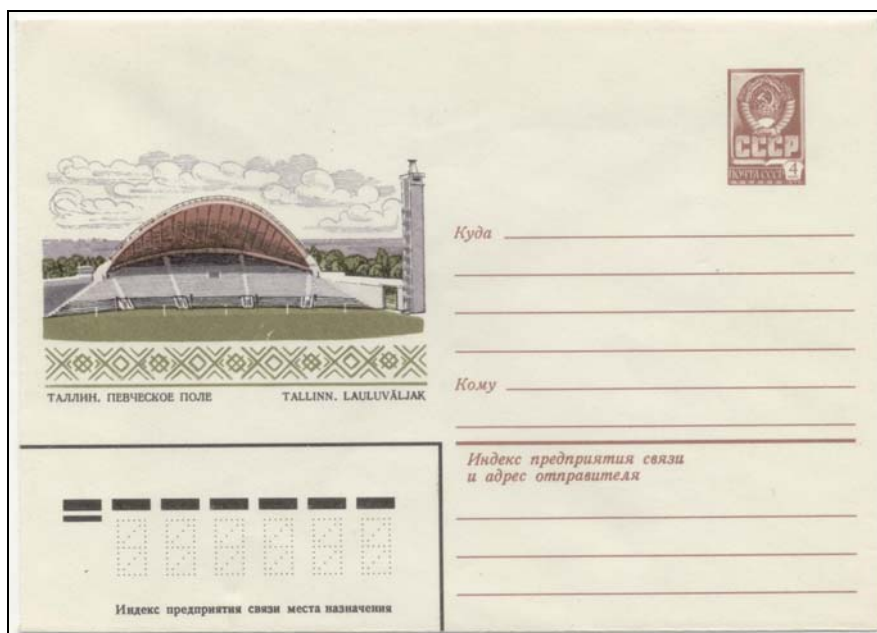
Aan het eerste festival deden 51 koren en fanfares mee met in totaal 845 man. Het festival werd in de loop der tijden steeds groter, met uiteindelijk 25.000-30.000 zangers/muzikanten.

De eerste vijf festivals werden in Tartu gehouden, daarna bleef het festival in Tallinn. Tussen 1879 en 1910 werden nog 6 festivals georganiseerd. Hoewel er slechts twee gezangen van Estse oorsprong op het programma stonden, was het eerste festival zowel een muzikale als een politieke gebeurtenis. Johann Voldemar Jannsen (1819-1890) was niet alleen leider van de Koor-vereniging die het eerste festival organiseerde, maar schreef ook de tekst van het latere volkslied van Estland 'Mu isamaa, mu õnn ja rõõm'. Onder dwang van de tsaren werden de Festivals gehouden om de tsaar te danken.

Afb. 1 (73 %)

Postwaardestuk, uitgegeven 25 februari 1969 (25 / II – 69), ter gelegenheid van 100 jaar Zangfestival: 1869-1969. Bijfrankering met Mi. 3633 en een speciaal stempel.

Afb. 2 (71 %)

Postwaardestuk, uitgegeven 2 maart 1981, met het bekende openluchttheater.

In de periode 1879-1910 werden zes Zang Festivals gehouden en deze festivals speelden een grote rol in de opkomst van het Estse nationale beweging.

Ook in het onafhankelijke Estland werd de traditie voortgezet. In 1923 werd het 8^e Zangfestival gehouden en daarna elke vijf jaar 1928, 1933 en 1938).

De kaart hiernaast (*afb. 4*) is verzonden vanuit Tallinn –station in 1924 .

De beeldzijde geeft een mooie impressie van het festival van 1923.

Bij gelegenheid van het tiende Zangfestival in 1933, is een serie zegels uitgegeven (Mi. 99-101)

Op de zegels is Vanemuine, in een ver verleden de Zanggod van de Esten, te zien met een lier.

Mi. 99

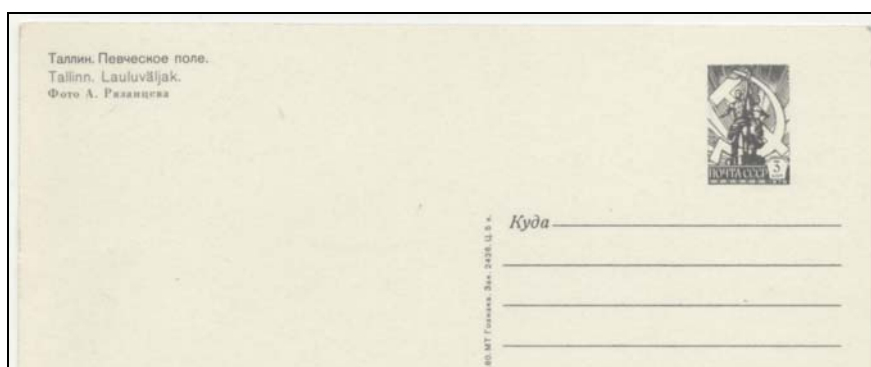
Ook zijn in deze periode flink wat stempels bekend (*afb. 5*). Er zijn twee –zeldzame- stempels van locale festivals: Pärnu in 1929 en Viljandi in 1936.

Speciale afstempelingen werden verzorgd door tijdelijke postkantoren, die alleen tijdens de festivals functioneerden.

Verder zijn er nog allerlei labels en private stempels.

Een overzicht van de stempels (*afb.5 en 6*) is te vinden in het artikel van Evald Raid in Eesti Filatelist 1980.

Het artikel is in het Ests, maar is ook verzamelaars die de taal niet kennen een bron van informatie.

Afb. 3 (76 %)

Kaart, postwaardestuk, uitgegeven , met het bekende openluchttheater.

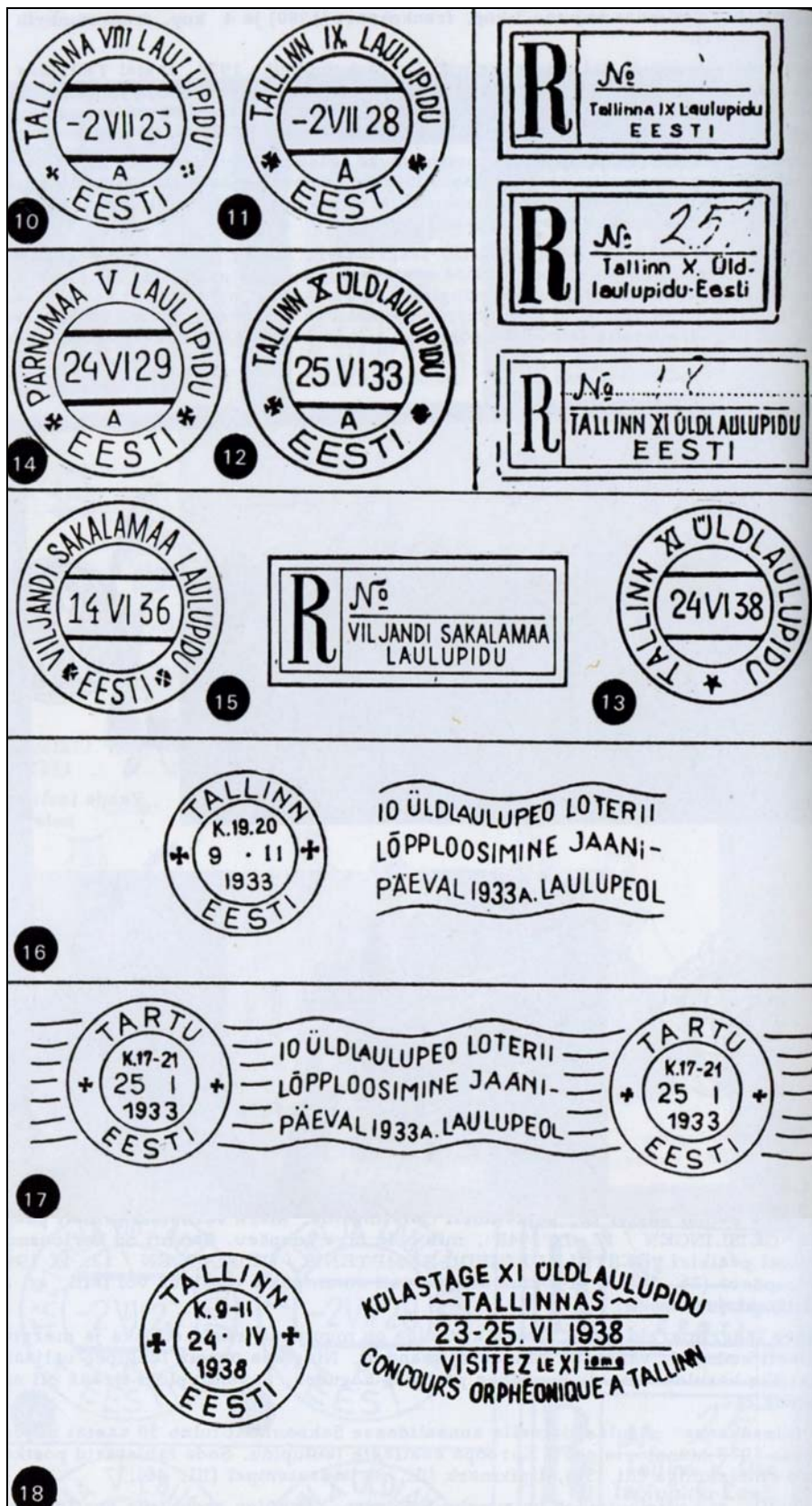
Afb. 4 (81 %) ex. Joop van Heeswijk)

Na de tweede wereldoorlog werd in 1947 weer een Zangfestival gehouden, en daarna sinds 1950 elke vijf jaar, met uitzondering van 1969, toen het 100^e jubileum werd gevierd.

Het Estse gedicht 'Mu isamaa on minu arm', 'Mijn land is mijn liefde' van Lydia Koidula is in 1944 op muziek gezet door Gustav Ernesaks. Bij het eerste festival in de Sovjet-periode – in 1947- ontsnapte het aan de aandacht van de censors en kwam op het programma en werd daarna werd altijd bij de afsluiting van het festival gezongen door de gezamenlijke koren. Dit lied werd tijdens de Sovjetbezetting het onofficiële volkslied voor de Esten. Bij het 100^e festival in 1969 werd het lied verboden door de Sovjet autoriteiten. Het werd echter –meermalen- door tienduizenden gezongen.

Ook in de Sovjet periode is een aantal stempels (afb. 6) te vinden met het festival als thema. Een van de stem-pels is gebruikt op het postwaardestuk, uitgegeven bij het 100^e festival (afb. 1).

Het huidige festivalterrein is vanaf 1928 (9^e Festival) in gebruik. Het huidige podium is in 1960 (15^e festival) in gebruik genomen. Dit nieuwe open-luchttheater heeft plaats voor 30.000 zangers (afb. 2 en 3). Het is ook te zien op een zegel van de Sovjet-Unie (Mi. 3085), uitgegeven bij het 25-jarig jubileum van de Estse Sovjetrepu-bliek:

Afb. 5

De stempels van Estland in het interbellum, die betrekking hebben op het zangfestival.

In de Sovjet-periode werden de Zang-festivals ook gekoppeld aan ‘Rode feestdagen’.

In de ‘Bildstadtführer Tallinn’ uit de Sovjet-tijd (1982) wordt een enthousiaste beschrijving van het festival gegeven: “Das Fest des Liedes ist ein grosses Ereignis im Kulturleben der Republik, denn es zeugt vom geistigen Reichtum des Volkes der Estnischen SSR.”

Het zingen van het volk luidde ook het einde in van de Estse SSR. De ‘Estse Zing Revolutie’ startte in de zomer van 1987 met massale protesten tegen de Russische bezetting. In juni kwamen op het Tallinn Zang Festival terrein 10.000 mensen een nacht bij elkaar en zongen patriottistische nationale liederen, die verboden waren. In september 1988 verzamelden zich 300.000 Esten in de Lauluvaljak.

In 1994 gaf het nu onafhankelijke Estland een serie zegels uit t.g.v. het 125^e Zangfestival (Mi. 225-228). Op de zegels zijn emblemen van verschillende festivals te zien.

Dorpat (Tartu) 1869

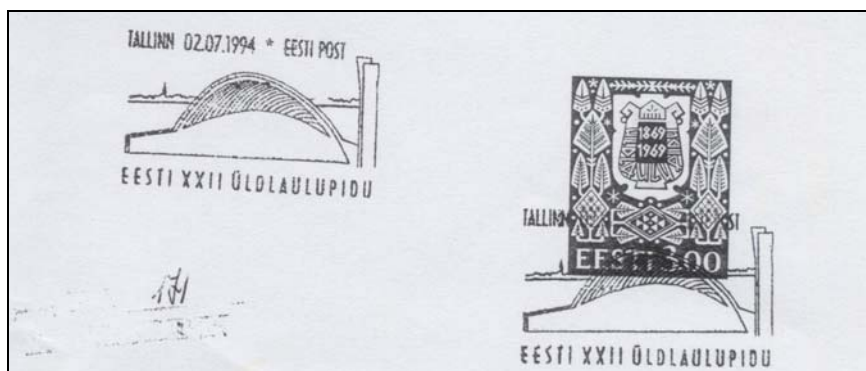
Tallinn 1923

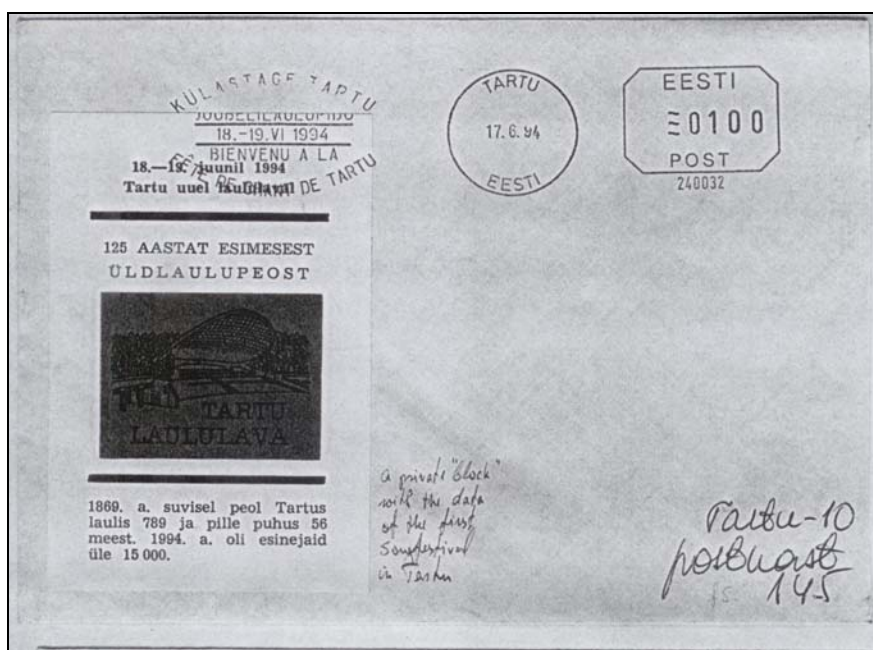
Afb. 6
De stempels uit de Sovjet periode.

Afb. 7 (100 %)

Afb. 8 (90 %) (ex. Joop van Heeswijk)

Tallinn 1969

En het embleem van het 125^e Zangfestival (afb. 7) op de zegel in het blok. Aan de linkerkant is op het blok een afbeelding te zien van Johann Voldemar Jannsen (1819-1890) met daaronder het door hen geschreven volkslied van Estland 'Mu isamaa, mu õnn ja rõõm', 'Mijn vaderland, mijn geluk en vreugde'. De melodie is halverwege de 19^e eeuw geschreven door Friedrich Pacius. Pacius was afkomstig uit Hamburg en verhuisde later naar Finland, waar hij veel succes had: het Finse volkslied heeft dezelfde melodie als het Estse volkslied! Door een Ests parlamentslid is daarom de discussie over het volkslied aangezwengeld: Pacius was Duits en het lied dus niet Ests genoeg. De tekstdichter Johann Voldemar Jannsen is wel een 'nationale' figuur, dus het volkslied zal wel blijven.

Op de rechterkant van het blok staat het 'onofficiële volkslied': Mu isamaa on minu arm, 'Mijn land is mijn liefde'. De tekst is van Lydia Koidula, de schuilnaam van Lydia Emilie Florentine Jannsen (1843-1886). Zij is de dochter van de hiervoor genoemde Johann Voldemar Jannsen.

Rechtsboven op het blok staat de afbeelding van Gustav Ernestsaks, de maker van de melodie van dit onofficiële volkslied.

Op 17-1-2008 is ook een zegel uitgegeven om Gustav Ernestsaks te gedenken (afb. 10). Op het vel wordt blijkbaar rechtsonder ook de datum van de uitgifte vermeld. Bijzonderheden over deze en andere nieuwe zegels van Estland zijn uitgebreid te vinden op de site van de Estse post (www.post.ee)

Afb. 9 (70 %) (ex. Joop van Heeswijk)

Afb. 10 (100 %)

In 1994 zijn ook nog speciale stempels te vinden met betrekking tot het Zangfestival (**afb. 8, 9, 11 en 12**).

◀

Literatuur

Raid, Evald

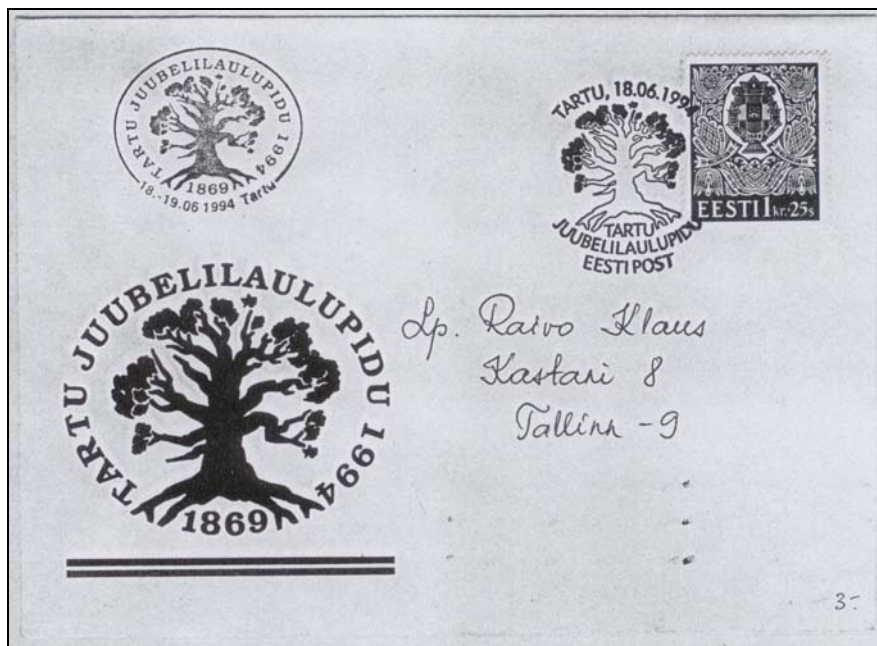
Eesti Laulupidude peegeldused filatelias / Evald Raid. – In: Eesti Filatelist 1984 ; 30. – p. 28-40

Tomberg, Tamara

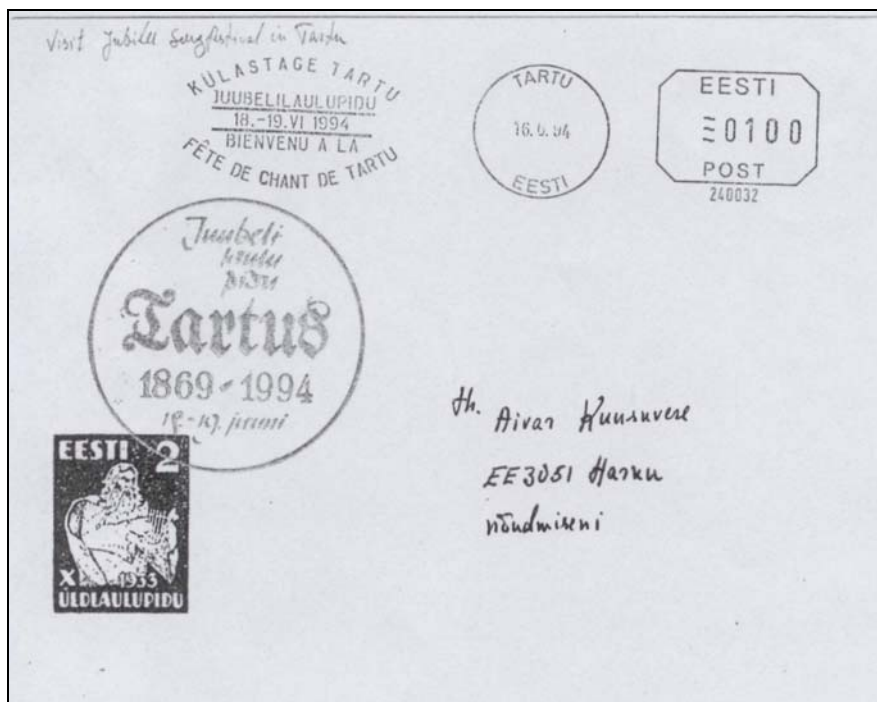
Bildstadtführer Tallinn / zusammenst. Alexej Grjasnow ; text Tamara Tomberg. – Moskau : Verlag Planeta, 1982

Vogt, Harald

Estland unter sowjetischer Besetzung 1944-1991 / Harald Vogt und Max Kromm. – Heide : Paul von Sengebusch Verlag, 1999

Afb. 11 (72 %) (ex. Joop van Heeswijk)

Afb. 12 (72 %) (ex. Joop van Heeswijk)

EEN BRIEFKAART MET VERRASSING, NAAR Шлисселбург (Schlusselburg)!

Olav Petri

De eerste keer dat ik in Soest bij de Duitse Estlandvereniging kwam, lagen daar stapeltjes poststukken te koop in diverse prijsklassen. Een gewone briefkaart met machinestempel Riga uit 1912 legde ik even apart want hij werd gezonden naar Sjlisselburg, een plaats met veel historie.

Ruud en André keken nieuwsgierig toe: “Olav heeft wat te pakken”. Bovendien stond er een fors, vaag, lila stempel over de adressering heen. Toen ik de adressering en dat stempel probeerde te ontcijferen, ging er een schok door me heen, want de briefkaart was inderdaad gestuurd naar de bekende gevangenis voor staatsgevaarlijke personen bij die plaats en het stempel bleek te luiden, in oude spelling: “BEKEKEN, Sjlisselburgse strafgevangenis”.

Afb. 1

Afb. 2

In tsaristisch Rusland was deze plaats berucht. Hij is gelegen aan het Ladoga meer, waar de rivier de Neva het meer uitstroomt om verderop via Sint Petersburg in de Finse Golf uit te monden. Op een eiland op dit strategische punt was al in de vroege middeleeuwen door de vorsten van Novgorod een versterking gebouwd, Oresjek (“hazelnoot”) die, inmiddels een burcht, in 1612 in Zweedse handen raakte. De Zweden maakten er een vesting van, Noteborg. In 1702 heroverde Peter de Grote de vesting en versterkte deze met bastions.

De vesting en de bijbehorende plaats aan de oever kreeg de naam Sjlisselburg. Peter gebruikte ook wel het Nederlands: Sleutelvesting, wegens zijn strategische ligging. Schlusselburg is een spelling die veel gebruikt wordt. In de tijd die volgde, kreeg de vesting al snel een nevenbestemming, staatsgevaarlijke personen werden er opgesloten. En die konden variëren van leden van de keizerlijke familie tot in ongenade gevallen hoogwaardigheidsbekleders (o.a. Biron, de favoriet van Anna die we kennen van het Rundale paleis in Koerland) en later politieke

gevangenen zoals de historicus Karamzin en enkele Dekabristen. De vesting herbergde namelijk in 1826 een aantal officieren die in december 1825 een constitutie probeerden af te dwingen door na ontvangst van het overlijdensbericht van Aleksander I hun regimenten op te stellen in het centrum van Petersburg. Zij werden opgehangen of tot zeer zware dwangarbeid in Siberië veroordeeld ongeacht hun soms zeer hoge afkomst en grote verdiensten.

De gedachte komt op dat de geadresseerde van mijn kaart, Jan Danilovitsj Kesper, zo'n staatsgevaarlijk persoon was. Ik hoopte dat hij iets te maken had gehad met de opstanden van 1905 en later. De adressering luidt: "gebouw 4, afdeling III, kamer 18. Helaas is over hem niets te vinden op het internet, de enige gevangene met de naam Kesper die ik tegenkwam zat overigens ook op een eiland, Alcatraz in Californië.

Ook de tekst van de briefkaart geeft niets prijs. Hij is geschreven door een broer van de gevangene en deze doet eigenlijk niets dan klagen dat anderen post ontvangen uit Sjlisselburg terwijl hij, een broer, maar niets hoort. Hij had 3 roebel gestuurd. De broer werkt in een fietsfabriek en krijgt 140 kopeken per dag terwijl hij daar begonnen was met 1 roebel per dag. Niets wijst op de aard van de misdaad, de strafmaat. Er is blijkbaar wel gelegenheid tot redelijk frequente correspondentie.

Wat ben ik blij dat ik ooit Russisch heb geleerd, ik krijg mijn collegegeld terugbetaald in genoeg. Het internet bood namelijk extra informatie over de status van de gevangenis. De gebouwen waren in de loop der tijden uitgebreid en konden in 1912 1000 tot 1500 gevangenen herbergen. Dat waren al lang niet meer de hoogwaardigheidsbekleders of schrijvers van vroeger, maar ook gewone criminelen of andere gevangenen. De kans dat de kaart naar een staatsgevaarlijk persoon was gezonden, is beperkt. In 1917 werden de gevangen bevrijd en werd de gevangenis in brand gestoken. Er kwam een museum.

Ook tegenwoordig is het een museum dat in de zomer veel toeristen trekt.

Tijdens de 900 dagen durende omsingeling door de Duitsers (1941-1944) zag de vesting na honderden jaren toch weer strijd. De "ijsweg" die in de winter Leningrad bevoorraade liep over het bevroren Ladoga meer. Een monument herinnert aan die tijd.

Voor de liefhebber: er is nog een link met ons verzamelgebied, met

Koerland om precies te zijn. De bekendste gevangene uit de keizerlijke familie was tsaar Ivan VI, adoptiezoon van keizerin Anna, een nichtje van Peter de Grote dat gehuwd was met de hertog van Koerland. Deze Ivan (Johann) was door haar als opvolger aangewezen met als regent Ernst Biron, de latere geliefde van Anna. Deze Ivan VI was 2 jaar tsaar en eindigde na de val van regent Biron als "een zekere gevangene" in de Sjlisselburg. Hij werd op last van

Catharina de Grote, zelf op niet geheel wettige wijze op de troon gekomen, vermoord met als voorwendsel een zogenaamde ontsnappingspoging. De Franse schrijver van Russische komaf, Henry Troyat, schreef een indrukwekkende roman over diens verblijf aldaar.

◀

SPOORPOST IN LITOUWEN 9 : SOVJET-PERIODE

Jan Kaptein
Eugenijus Uspuras

Met deze bijdrage sluiten we de artikelenreeks over de spoorwegpost in Litouwen af. De sovjet-periode krijgt nog niet zoveel aandacht in de filatelie van het Baltische gebied. Spoorpost uit deze periode word zelden getoond.

Spoorwegen na 1945

Na de Tweede Wereldoorlog was een groot deel van de spoorweginfrastructuur vernietigd. Verder waren er verschillende spoorbreedten in gebruik: district Vilnius en Klaipėda 1524 mm., district Šiauliai drie verschillende breedten (1524, 1435 en 600 mm.) en district Panevėžys had alleen smalspoor (750 mm).

Met de wederopbouw werd ook snel begonnen met het 'omsporen' naar het Sovjet-breedspoor (1524 mm). In 1951 werd dit afgesloten. In Litouwen waren in 1959 de meeste smalspoorbanen gesloten of veranderd in breedspoor.

De spoorpost in Sovjet-Rusland was na de machtsovername gereorganiseerd. Alle Post en Telegraafbedrijven werden ondergebracht bij Post- en telegraafafdelingen op gouvernementniveau. De Spoorpost functioneerde niet meer min of meer zelfstandig van de staatspost. De afdelingen voor postverwerking werden al vrij snel opgeheven en de postwagons werden eigendom van het Volkscommissariaat voor Post- en Telegraafwezen (НКПС, НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ПОЧТ И ТЕЛЕГРАФОВ).

De verwerking van de post werd vanaf het begin van de dertiger jaren steeds meer gedecentraliseerd. De postkantoren op stations werden de uitwisselingspunten voor de spoorpostwagons.

Litouwse stempels

Oude Litouwse stempels werden nog gebruikt tot 31 december 1949 (*afb. 1*).

Копия вах. книги

ПУТЕВАЯ ВЕДОМОСТЬ № _____

по сбору стационной выручки и по разлаче начальникам станций
порожных сумок за 11/11 1948 г.

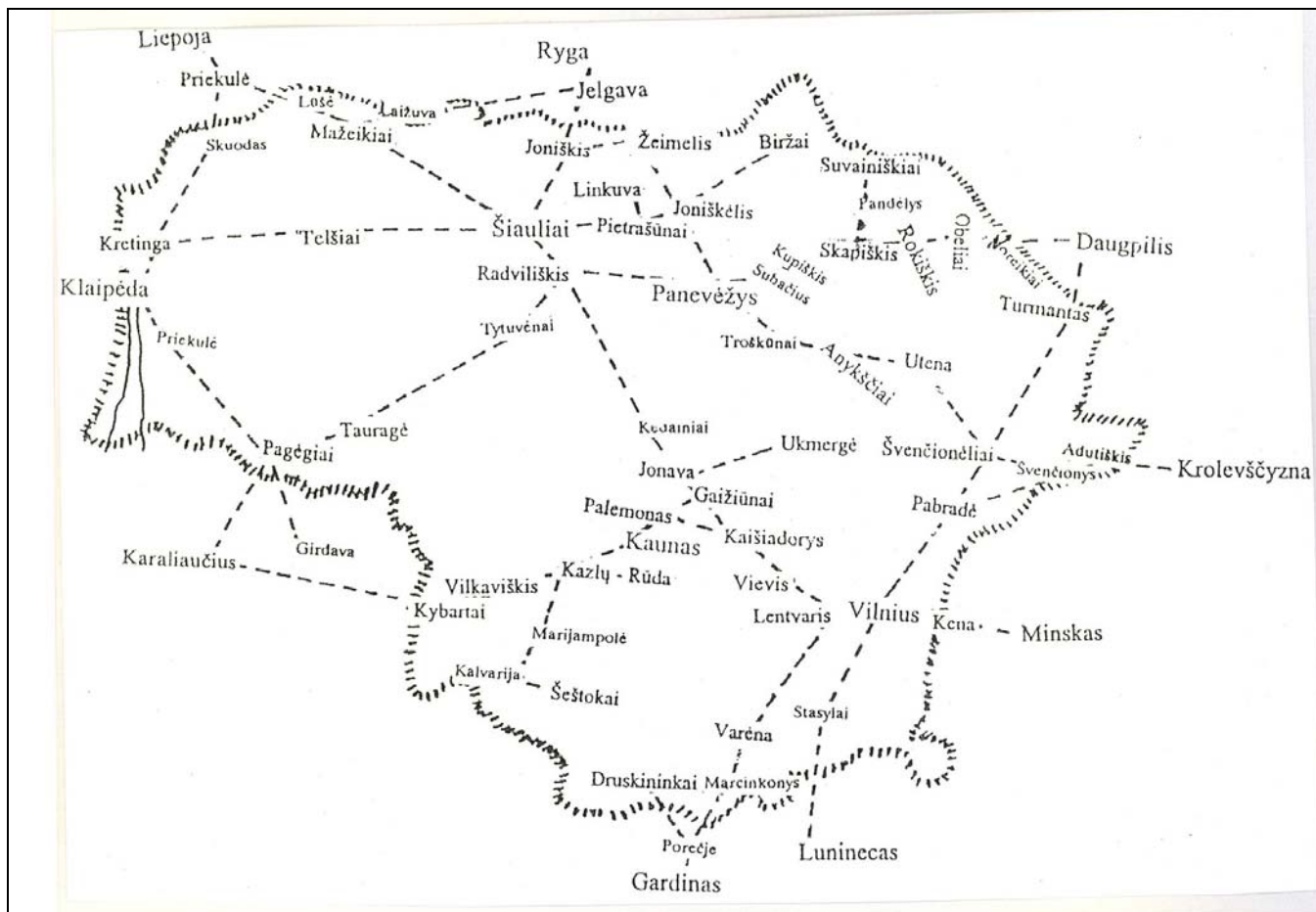
№ п. п.	Название станций	Сдано сумок для доставки в банк или нач. станции		Сведения о вложении или других контр. данных	Размер сумм вложенных в сумки		Подпись начальника станции
		Количество (протписью)	№№		налич-ными	Докумен-тами	
1	Шештокан	сдачи		не вносила	в м. Банке		
2	Кайберия	сдачи	2	468	✓	Банк	
3	Винчай	сдачи		не вносила	в м. Банке		
4	К. Руда	сдачи	2	494	✓	468	
5	Бере	сдачи		не вносила	в м. Банке		
6	Мауручет	сдачи	1	853	✓	Банк	
7	Александров	сдачи	1	284	6513	Др.	
	Итого	4		1585		в м. Банке	

1585

Afb. 1 (ex. Eugenijus Uspuras)
Formulieren , waarop de spoorwegstempels uit de periode van het onafhankelijke Litouwen gebruikt zijn: route 14 Kaunas – Alytus 11-4-1948 en route 16 Kena – Vilnius – Kaunas 21-12-1946.

Parallel daaraan werden de sovjetstempels ingevoerd sinds 1944.

Afb. 2 (afb. Eugenijus Uspuras)
Sovjet spoorpostlijnen, die functioneerden na de Tweede Wereldoorlog

Sovjet-stempels voor de spoorwegpost

Op het eerste gezicht zijn er twee duidelijke typen sovjetstempels in gebruik geweest: alleen Russische aanduiding van vertrek en aankomststation en stempels met zowel de Litouwse als de Russische aanduiding (afb. 3).

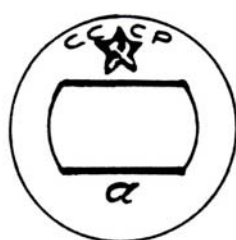
In een artikel¹ van Ruud van Wijnen over de Letse stempels uit deze

¹ Treinstempels in Letland na 1945 / Ruud van Wijnen. – In: HBG 1990 ; 16. – p. 5-8.

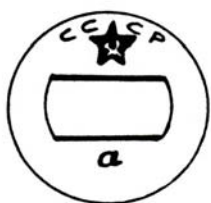

Afb. 3 (ex. Eugenijus Uspuras)
Brief, 1-8-1951 verzonden naar Solianaja in Rusland, via spoorpostroute Šiauliai - Skapiškis

Typenindeling

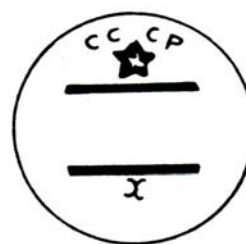
Ia/Ib

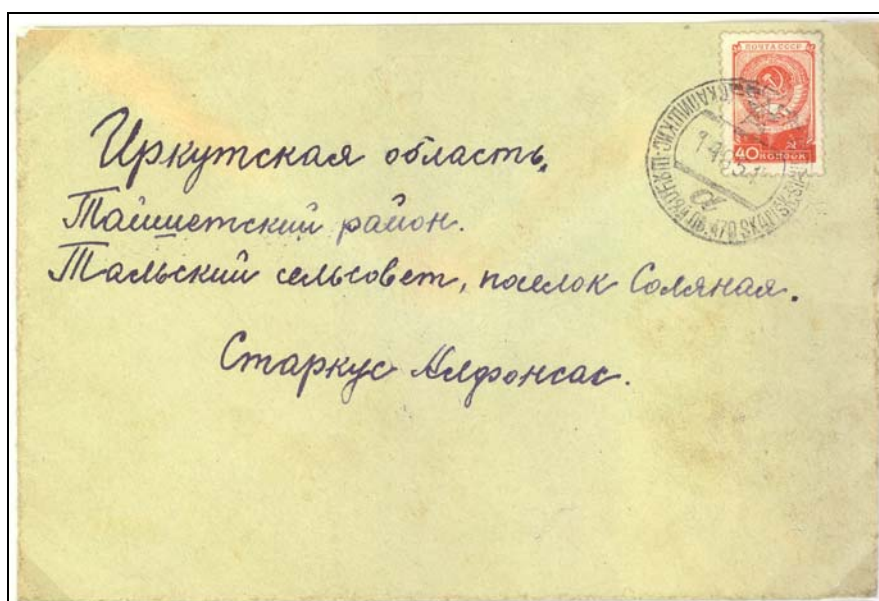
II

IIIa

IIIb

Afb. 4 (ex. Eugenijus Uspuras)
Brief, 14-3-1951 verzonden naar
Solianaja in Rusland, via spoorpost-
route Skapiškis – Šiauliai.

periode worden meer typen onderscheiden. Deze typen kunnen dus waarschijnlijk ook in Litouwen voorkomen. In het artikel worden ook lijnen vermeld, die naar of via Litouwen reden: deze worden ook in de tabel aan het einde van dit artikel opgenomen.

Hiernaast de afbeelding uit HBG 16 met de verschillende typen

Type 1a Russische tekst

Type 1b Russische tekst en Litouwse tekst

-diameter ca. 29½ mm.

-kleur: zwart of rood

-gebruiksperiode 1951-1968

- balk boven en onder de datum, links en rechts verbonden door bogen

Type II Russische tekst

-diameter ca. 24½ mm.

-kleur: zwart of rood

-gebruiksperiode: 1957-1968

-dikke balk boven en onder de datum, links en rechts verbonden door bogen

Type III Russische tekst

IIIa diameter ca. 25 mm.

IIIb diameter ca. 29½ mm.

-kleur: rood

-dunne balken boven en onder de datum, geen verbindende bogen links en rechts In de stempels kan ook aangegeven zijn:

-П.В. (P.V.) Soms ook: Б/Н (B/N)

-soms ЛИТ.ССР (LIT.SSR) de afkorting voor de Litouwse Sovjet Socialistische Republiek

-De stempels kunnen ook verschillen door de volletters. De eerste zeven letters van het Russische alfabet:

A, b, v/w, g, d, e, zh

а, б, в, г, д, е, ж

Traject Šiauliai - Skapiškis

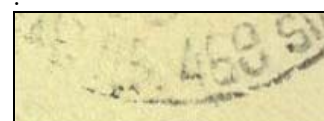
De hiervoor getoonde brief (**afb. 3**) heeft duidelijk een stempel van het type Ib: Russische en Litouwse tekst, diameter ca. 29½.

Dit type stempel lijkt het oudste te zijn.

De Russische aanduidingen:

СКАПИШКИС (SKAPISHKIS) en ШЯУЛЯЙ (SHYAULYAI).

In het stempel staat ook –na flink vergroten een nummer: lijkt 468, maar is waarschijnlijk 469, de tegengestelde richting van 470 (**afb. 4**) uit dezelfde periode.

Hiernaast een kaart met de lijnen –met de nummers- uit 1959.

Als we op de kaart (afb. 5) uit 1959 kijken, is ook te zien dat route 469 dan richting Daugavpils gaat en 470 richting Radviliškis

De andere richting van het traject (afb. 4) heeft een gelijksoortig stempel-met de aanduiding in het Russisch wat duidelijker-, nu – ook na flink vergroten- met nummer 470.

Vóór de nummers –bij 470 wat duidelijker- staat de aanduiding **П.В.** (P.V.), en dit zal de afkorting zijn voor: **ПОЧТОВЫЙ (POCHTOVYI) ВАГОН (VAGON)**, Postwagon.

Hiernaast een tabel van de lijnen uit 1959, p. 197-198 uit:

"Lietuvos TSR rysių imonių abecelinis sąrašas", Lietuvos TSR rysių ministerija, Pasto skyrius, Kaunas, 1959, 200 p.

"Alfabetische lijst van postkantoren van de Litouwse SSR", Ministerie van communicatie van de Litouwse SSR, Post afdeling, Kaunas, 1959, 200 p.

De nummers zijn verder (nog) niet gerapporteerd in stempels, maar de tabel geeft wel een goede indruk van het netwerk van spoorpostlijnen.

In het artikel van Leonas Veržbolas zijn ook nog twee kaarten met de spoorpostlijnen (en nummers) in Litouwen in 1965 en 1972. De tabel in dit artikel komt grotendeels overeen met de tabel hiernaast

Traject Mažeikiai-Daugavpils

De hiernaast getoonde brief (afb. 6) heeft een stempel met alleen de Russische aanduiding van begin en eindpunt: **МОЖЕЙКИ (MOZHEIKI)** en **ДАУГАВПИЛС (DAUGVPILS)**. De eerste aanduiding lijkt wat op de Poolse naam Mozeiki, bij de tweede aanduiding heeft men de Letse naam Daugavpils omgezet in Russische letters.

Pašto vagonų, kursuojančių Lietuvos TSR teritorijoje, maršrutų sąrašas, nurodant mazgus	
Pašto vagonų maršrutų numeriai	Mazgų pavadinimas
45	Minskas — Kena — Vilnius — Lentvaris — Kaišiadorys — Palemonas — Kaunas — Kazlų Rūda — Virbalis — Kaliningradas
46	Kaliningradas — Virbalis — Kazlų Rūda — Kaunas — Palemonas — Kaišiadorys — Lentvaris — Vilnius — Kena — Minskas
445	Priekulė (Latv.) — Skuodas — Kretinga — Klaipėda — Pagėgiai — Kaliningradas
446	Kaliningradas — Pagėgiai — Klaipėda — Kretinga — Skuodas — Priekulė (Latv.)
447	Radviliškis — Pagėgiai — Železnodorožnyj
448	Železnodorožnyj — Pagėgiai — Radviliškis
449	Luninec — Stasylai — Vilnius
450	Vilnius — Stasylai — Luninec
451	Krulevščizna — Adutiškis — Pabradė
452	Pabradė — Adutiškis — Krulevščizna
463	Joniškis — Žeimelis — Joniškėlis — Panevėžys — Švenčionėliai
464	Švenčionėliai — Panevėžys — Joniškėlis — Žeimelis — Joniškis
465	Vilnius — Lentvaris — Marcinkonys — Druskininkai — Grodno
466	Grodno — Druskininkai — Marcinkonys — Lentvaris — Vilnius
467	Šiauliai — Kretinga
468	Kretinga — Šiauliai
469	Daugavpils — Noreikiai — Skapiškis — Panevėžys — Radviliškis
470	Radviliškis — Panevėžys — Skapiškis — Noreikiai — Daugavpils
471	Vilnius — Pabradė — Švenčionėliai — Dūkštas — Turmantas — Daugavpils
472	Daugavpils — Turmantas — Dūkštas — Švenčionėliai — Pabradė — Vilnius
473	Šiauliai — Mažeikiai

— 198 —	
Pašto vagonų maršrutų numeriai	Mazgų pavadinimas
474	Mažeikiai — Šiauliai
475	Kaišiadorys — Gaižiūnai — Jonava — Radviliškis — Šiauliai — Joniškis — Ryga
476	Ryga — Joniškis — Šiauliai — Radviliškis — Jonava — Gaižiūnai — Kaišiadorys
477	Šiauliai — Petrašiūnai (Linkuvos) — Joniškėlis — Biržai
478	Biržai — Joniškėlis — Petrašiūnai (Linkuvos) — Šiauliai
491	Jelgava — Laižuva — Mažeikiai — Lušė — Liepāja
492	Liepāja — Lušė — Mažeikiai — Laižuva — Jelgava
601	Kazlų Rūda — Šeštokai
602	Šeštokai — Kazlų Rūda
603	Jonava — Ukmergė
604	Ukmergė — Jonava
605	Palemonas — Gaižiūnai
606	Gaižiūnai — Palemonas
607	Skapiškis — Suvainiškis
608	Suvainiškis — Skapiškis
609	Petrašiūnai (Linkuvos) — Linkuva
610	Linkuva — Petrašiūnai (Linkuvos)
611	Švenčionėliai — Švenčionys
612	Švenčionys — Švenčionėliai

Pašto vagonų maršrutų mazgai yra:

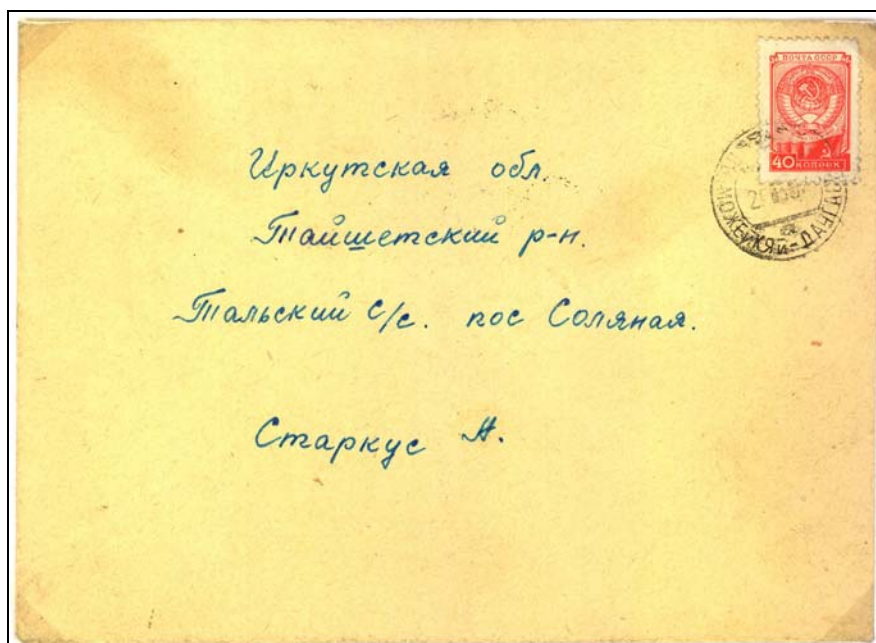
- pašto vagonų maršrutų pradžios ir pabaigos punktai;
- pašto vagonų maršrutų susikirtimo punktai Lietuvos TSR teritorijoje;
- Lietuvos TSR pasienio punktai, per kuriuos praeina pašto vagonų maršrutai.

De lijn loopt grotendeels via het gebied van de Litouwse Sovjet Socialistische Republiek, maar eindigt in het Letse Daugavpils: de aanduiding ЛИТ, zien we dan ook niet in dit stempel. Als we op de kaart kijken (afb. 2) lijkt het een latere uitbreiding van de hiervoor besproken lijn: het stempel is ook van latere datum (1957).

Type is duidelijk type II (formaat ca. 24½, balken verbonden door bogen).

De andere richting, Daugavpils – Mažeikiai (afb. 7), heeft een gelijksoortig stempel:

Afb. 6 (ex. Eugenijus Uspuras)

Brief, 26-3-1957 verzonden naar Solianaja in Rusland, via spoorpostroute Mažeikiai - Daugavpils

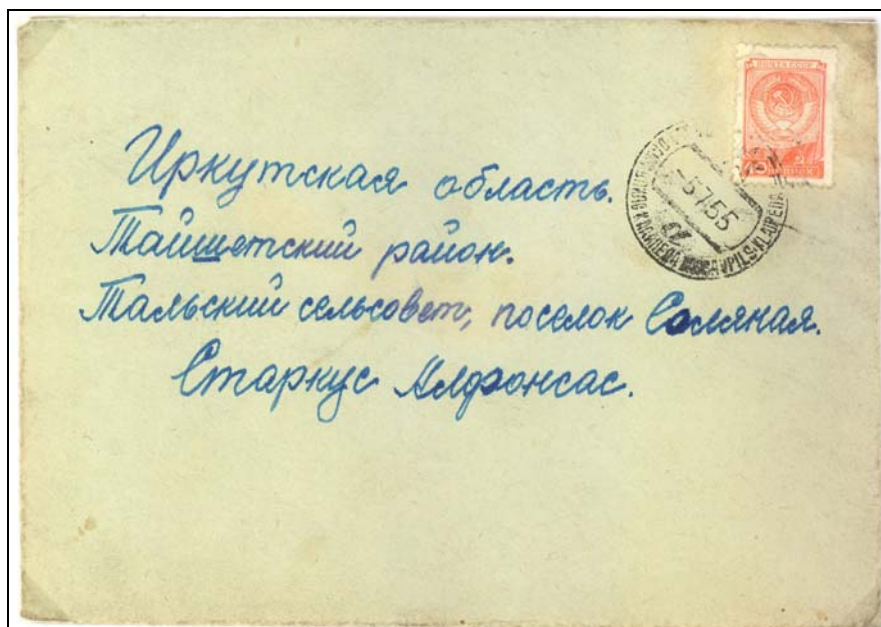

Afb. 7 (ex. Eugenijus Uspuras)

Brief, 9-4-1957 verzonden naar Solianaja in Rusland, via spoorpostroute Daugavpils – Mažeikiai.

Afb. 8 (ex. Eugenijus Uspuras)
Brief, 23-8-1956, verzonden naar
Solianaja in Rusland, via spoorpost-
route Klaipėda - Daugavpils.

Afb. 9 (ex. Eugenijus Uspuras)
Brief, 5-7-1955, verzonden naar
Solianaja in Rusland, via spoorpost-
route Daugavpils – Klaipėda.

Afb. 10 (ex. Eugenijus Uspuras)
Brief, verzonden 2-9-1960 naar Šepeta
via spoorpostroute Panevėžys - Biržai

Traject Klaipėda-Daugavpils

Het stempel van de richting Daugavpils-Klaipėda (**afb. 9**) is duidelijk van het type Ib. Bij de brief in de andere richting, Klaipėda Daugavpils, is het wat onduidelijk te zien, maar hier zal hetzelfde type stempel gebruikt zijn. (**afb. 8**).

In het stempel Klaipėda-Daugavpils (**afb. 8**) zien we –na weer flink vergroten– een nummer –479 ?– in het stempel:

Afb. 8b

In het stempel van de andere richting (**afb. 9**) is geen nummer te onderscheiden, maar kan komen door de onduidelijke afstempeling.

Traject Panevėžys - Biržai

Ook hier was type Ib in gebruik (**afb. 10 en 11**), met de aanduiding П.В. zonder nummer.

Traject Panevėžys - Švenčionėliai

Op dit traject gebruikt men alleen Russisch in het stempel. Door de lengte van deze plaatsnamen zou het ook niet tweetalig in het stempel passen: ПАНЕВЕЖИС (PANEVEZHIS) – ШВЕНЧОНЕЛЯЙ (SHVENCHENELYAI) Type Ia dus.

Afb. 11 (ex. Eugenijus Uspuras)

Brief, verzonden 29-2-1960 naar Šepeta via spoorpostroute Biržai – Panevėžys.

Afb. 12 (ex. Eugenijus Uspuras)

Brief, verzonden 28-12-1962 (?) via spoorpostroute Panevėžys.- Švenčionėliai

Het smalspoor tussen Panevėžys en Šiauliai is tijdens de Sovjet-periode omgebouwd naar het

Russische breedspoor. Ook tussen Utena – Švenčionėliai werd het smalspoor vervangen door breedspoor. De rest van het smalspoor werd min of meer gesloopt of aan zijn lot overgelaten en alleen de lijn Panevėžys-Anykščiai-Rubikiai (68,4 km) bleef min of meer intact en werd gebruikt voor goederenvervoer en toerisme. De laatste smalspoor-rit volgens dienstregeling was op 25 maart

2001 tussen Anykščiai en Panevėžys. Nu kunnen er nog trips gemaakt worden vanuit Anykščiai naar Rubikiai, waar een mooi meer is. In de oude restauratiewagens kan men tijdens de rit proeven van de Anykščių Vynas.

Traject Černiachovsk - Radviliškis

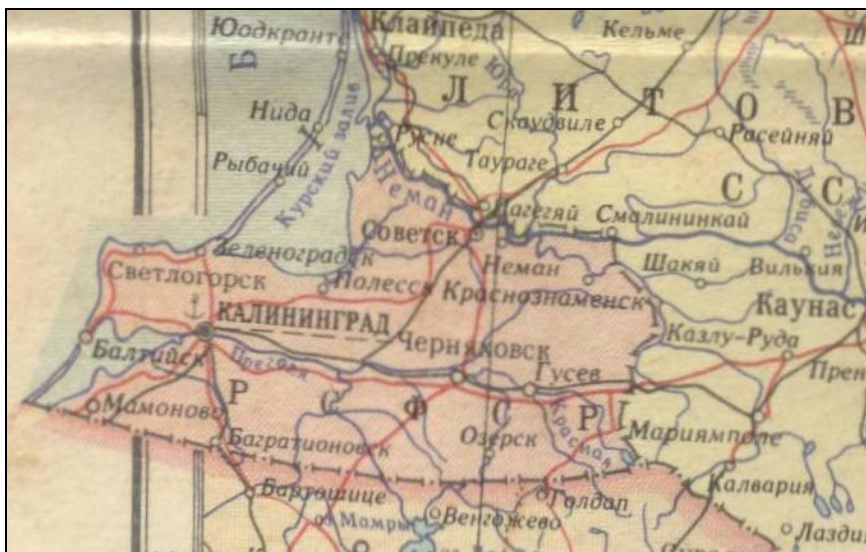
Het onderstaande stempel zelf is zeer onduidelijk: de aanduiding **П.В.** (P.V.) en Černiachovsk is nog wel goed te onderscheiden: Type II. **ЧЕРНЯХОВСК** was te vinden in een oude Sovjet-atlas en ligt in oblast Kaliningrad. De oude naam Insterburg werd in 1946 deze naam naar de Sovjet generaal Ivan Tsernjachovski.

Afb. 13 (ex. Eugenijus Uspuras)
Brief, verzonden 6-7-1966 naar Vilnius
via de spoorpostroute Černiachovsk –
Radviliškis.

Kaart uit een Sovjet-atlas (1954) met **ЧЕРНЯХОВСК** ongeveer halverwege de hoofdstad **КАИНИНГРАД** (KALININGRAD) en **КАУНАС** (KAUNAS).

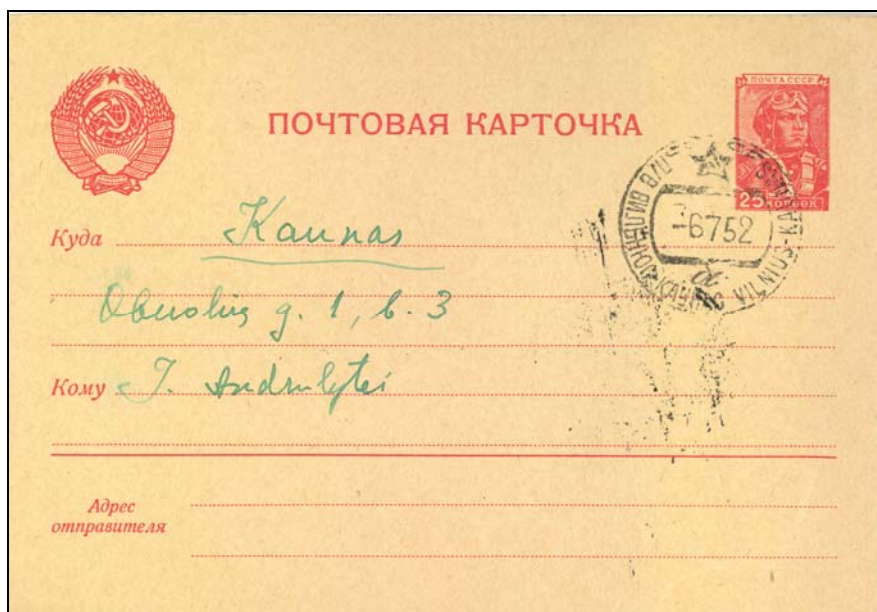

Traject Vilnius - Kaunas

Dit stempel is van het type Ib: 29,5 mm en balken verbonden door bogen, tekst tweetalig.

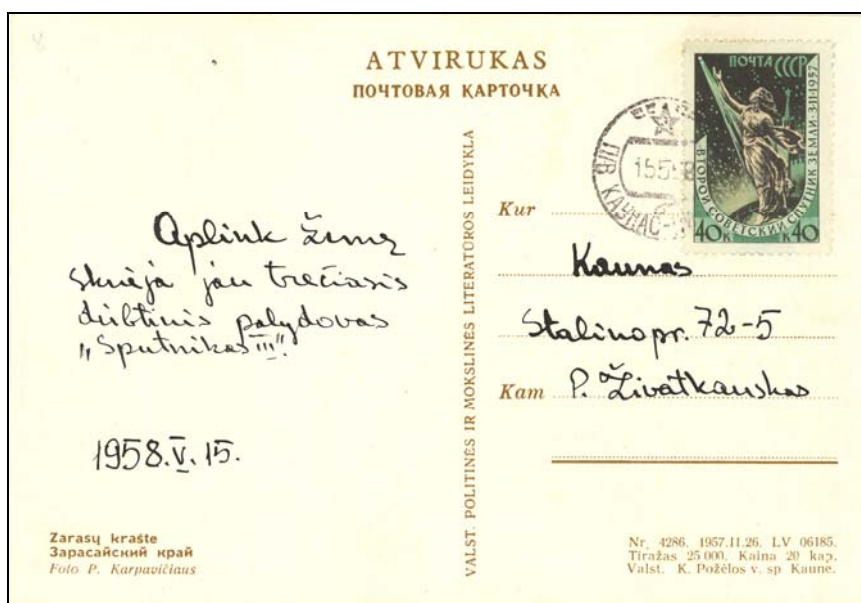

Afb. 14 (ex. Eugenijus Uspuras)
Briefkaart naar Kaunas, verzonden 6-7-1952, via de spoorpostroute Vilnius – Kaunas.

Traject Kaunas - Vilnius

Het stempel is duidelijk een spoorpoststempel – met de aanduiding **П.В.** (P.V.). De plaats van vertrek is Kaunas, maar de rest is niet goed leesbaar: type II.

Afb. 15 (ex. Eugenijus Uspuras)
Kaart, vis spoorpost verzonden op 15-5-1958.

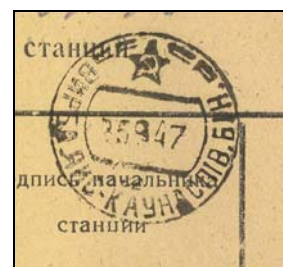
ПУТЕВАЯ ВЕДОМОСТЬ № *пв 46146*
по сбору станционной выручки и по разлаче начальникам станций
порожних сумок за *24-25/IX 1947 г.*

№ п. п.	Название станций	Сдано сумок для доставки в банк или нач. станции		Сведения о приеме сумок в других конторах	Размер сумм вложенных в сумки		Подпись начальника станции
		Количество (прописью)	№		наличными	Документами	
1.	Потисай	одно	2	✓	2962,5285		<i>Коробов</i>
2.	Вирбалис	"	2	✓	3919,1163		<i>Понев</i>
3.	Вилвицкис	"	2	✓	1067,5		<i>Тиндт</i>
Итого					7949,50	7428	
наличными сумм тысяч девятьсот сорок девять руб. 50 копеек							

Afb. 16 (ex. Eugenijus Uspuras)
Begeleidend briefje bij een geldzending, verzonden 25-9-1947 via de spoorpost-route Virbalis - Kaunas

Traject Virbalis - Kaunas

Het onderstaande stempel is duidelijk type II: balken verbonden door bogen, diameter 24½ mm en alleen Russische tekst.

In het stempel zien we de aanduiding: П/В. Б/Н (P/V.B/N).

П.В. (P.V.) betekent – zoals al vermeld is- **ПОЧТОВЫЙ** (POCHTOVYI) **ВАГОН** (VAGON), Postwagon.

Б/Н is de afkorting voor **БЕЗ НОМЕРА** (BEZ NOMERA), zonder nummer

Traject Kaunas - Mažeikiai

De brief hiernaast is duidelijk afgestempeld met het Sovjetstempel type II: diameter 24½ mm, balken verbonden door bogen en alleen Russische tekst.

De kenletter is 'b':

Afb. 17 (ex. Eugenijus Uspuras)
Brief, verzonden 11-2-1965 naar Vilnius via de spoorpostroute Kaunas – Mažeikiai.

Bij de brief, die verzonden is via de andere richting, Mažeikiai – Kaunas, is het stempel type Ib gebruikt: tweetalig, diameter 29½, balken verbonden door bogen:

Dit stempel heeft ook de aanduiding : **ЛИТ.ССР** (LIT.SSR) de afkorting voor de Litouwse Sovjet Socialistische Republiek.

Lijnen van en naar Vilnius

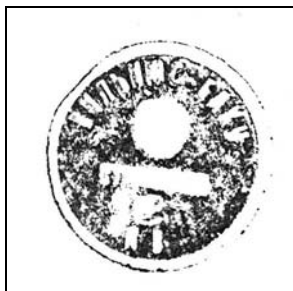
Hiervoor is al de lijn Vilnius-Kaunas genoemd (**afb. 14**), maar later zien we in veel meer stempels Vilnius als begin of eindpunt, met name van zeer lange lijnen. Eugenijus Uspuras heeft hieronder een heel aantal van deze stempels bijeengebracht. Het zijn stempels op een stuk papier, niet op echte poststukken, en neer gezet op verzoek van een filatelist.

Eind jaren tachtig zien we ook stempels van het type III verschijnen. Bij de stempel ook nog een ander – waarschijnlijk ouder- type stempel Type IV, zoals hieronder Vilnius – Baku.

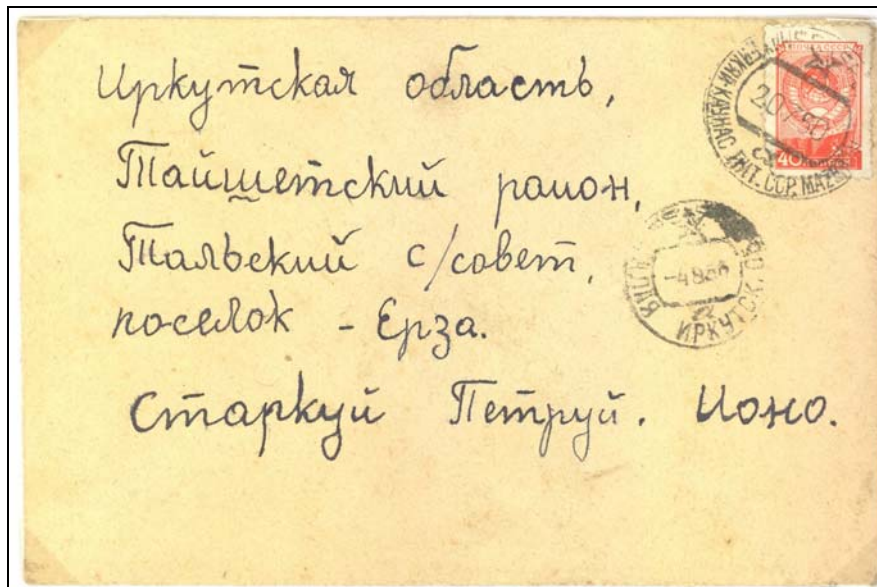
Baku - Vilnius

Baku is de hoofdstad en grootste haven van Azerbeidjaan in de Zuid-Kaukasus.

Het stempel hieronder is gebruikt voor verzegelen van bv. geldzendingen.

Vilnius-Baku, een ander type stempel, gebruikt voor verzegelen

Afb. 18 (ex. Eugenijus Uspuras)

Brief, verzonden 20-7-1950 naar Erza in Rusland via spoorpostroute Mažeikiai – Kaunas.

Baku-Vilnius, 1-3-1977

Barnaul - Vilnius

In het stempel is **БАРНАУЛ** (BARNAUL) te onderscheiden. Het is één van de oudste steden van Siberië en de hoofdstad van de grensprovincie (Krai, een historische aanduiding) Altai Krai. Het gebied grenst onder andere aan Kazachstan en de provincie Altai. Met de spoorverbinding met Novosibirsk is Barnaul verbonden met de Trans Siberische Spoorweg.

Barnaul-Vilnius, 25-7-1994

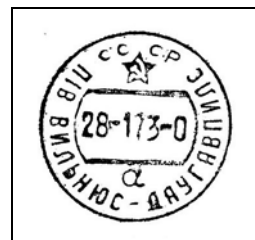
Vilnius-barnaul, 27-9-1995

Daugavpils - Vilnius

De lijn naar Daugavpils in Zuidoost Letland.

Daugavpils-Vilnius, 27-1-1973, type II

Vilnius Daugavpils, 28-1-1973, type II

Druskininkai ligt in het uiterste zuiden van Litouwen, aan de rivier de Memel.

Druskininkai-Vilnius, 5-11-1990

Vilnius-Druskininkai, 8-10-1990

Irkoetsk, in het zuiden van Oost-Siberië, ligt aan de Trans-Siberische spoorlijn vlakbij het Baikalmeer. De Trans-Siberische spoorlijn gaat vanaf Moskou via Nizjni Novgorod, Kirow, Sverdlovsk, Oms en Novosibirsk naar Irkoetsk. Daarna gaat deze spoorlijn verder langs de zuidkant van dit meer iets boven Mongolië en dan langs de Chinese grens richting Vladivostok.

Vilnius-Irkutsk, 18-23-?

Kaliningrad is de hoofdstad van de gelijknamige provincie. Het gebied is nu een enclave tussen Polen en Litouwen. Voor de Tweede Wereldoorlog hette de stad Königsberg in Oost-Pruisen. In 1946 werd de stad omgedoopt in Kaliningrad, naar Michael Ivanovitsj Kalinin (1875-1946), trouw aanhanger van Stalin

*Vilnius-Kaliningrad, stempel in gebruik
voor verzegelen*

Het type stempel Ib – in gebruik op het traject Vilnius-Klaipėda - is te zien in het artikel van Leonas Veržbolas. Het stempel is tweetalig en ondanks het formaat 29½ past het er niet echt in: de Litouwse aanduiding wordt KLAIP.

Klaipėda-Vilnius

Er verschijnen ook rode stempels: typerend voor de Sovjet-spoorpoststempels in deze periode.

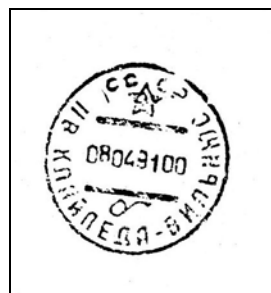

Klaipėda-Vilnius, 13-11-1987, een rood stempel, type IIIa, 25 mm

Stempel van dezelfde lijn, hetzelfde type, maar andere volgletter, ook rood, 2-12-1987

Omstreeks 1960 moest volgens punt 16 van het postreglement in de spoorpostwagens zwart-rode inkt gebruikt worden. Het werd echter ook vaak zwart, lila of violet.

Klaipėda-Vilnius, 8-4-1991?

Vilnius-Klaipėda

Vilnius-Klaipėda, stempel wat 'rood-achtig', waarschijnlijk was de inkt bijna op. 20-11-1987. Ook type IIIa.

Vilnius-Klaipėda, 8-4-1991

Kuznica - Vilnius

Van deze lijn zijn alleen de onderstaande stempelsesignaleerd. Het zijn stempels voor het verzegelen. Kuznica ligt in Polen en was het eerste spoorstation in Polen na de Sovjet-Poolse grens. De route: Vilnius-Lentvaris-Valkininkai-Varėna-Marcinkonys (alle nu in Litouwen en dan verder:)-Grodno (Belarus)-Kuznica-Belostock etc.

Kuznica-Vilnius, stempel in gebruik voor verzegelen

Vilnius-Kuznica

Leningrad - Vilnius

Leningrad-Vilnius, 28-3-1961

Mažeikiai - Vilnius

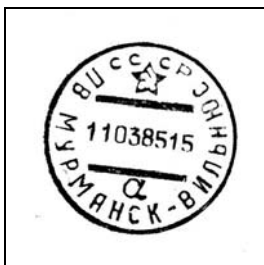
Mažeikiai-Vilnius, 11-3-1985

Vilnius-Mažeikiai, 27-9-1999

Moermansk - Vilnius

De aanduiding in het stempel: **МУРМАНСК** (MURMANSK). De stad ligt aan de Barentszee in het uiterste noordwesten van Rusland.

Moermansk-Vilnius, 11-3-1985

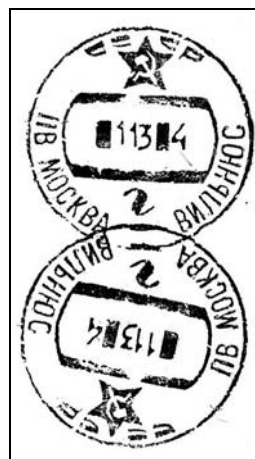

Vilnius-Moermansk, 26-08-1982?
Er lijkt 2698...te staan, maar de 0 en 9 zitten bij elkaar in het stempel (en het toetsenbord)

Moskou - Vilnius

Moskou-Vilnius, datum ??

Moskou-Vilnius, datum ??

Moskou-Vilnius, 10-3-??

Moskou-Vilnius, 27-9-1992

Vilnius-Moskou, 4-12-??

Vilnius-Moskou, 12-10-1960?, iets anders: ruimte tussen Vilnius en Moskou is groter

Vilnius-Moskou, 31-3-1988

Novosibirsk - Vilnius

Novosibirsk is nu een grote stad – 1,4 miljoen inwoners - en na Moskou en St.Petersburg de derde stad van Rusland. De stad ligt aan de Trans-Siberische spoorlijn in het zuiden van Siberië.

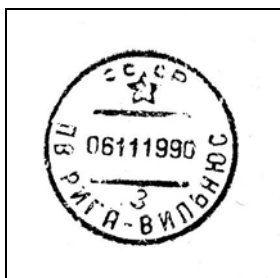

Novosibirsk-Vilnius. 22-04-1988

Vilnius-Novosibirsk, 4-1-1985

Riga - Vilnius

Riga-Vilnius, 6-11-1990

Vilnius-Riga, 4-11-1990

Šeštokai - Vilnius

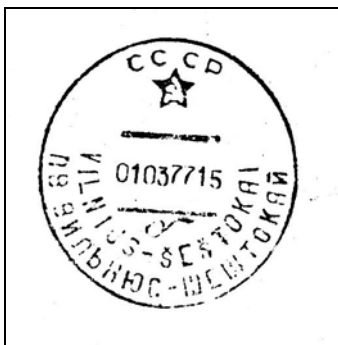
Šeštakai in zuidwest Litouwen is maar heel klein plaatsje, 755 inwoners in 2001. Het plaatsje ligt echter aan de enige spoorverbinding tussen Litouwen en Polen.

Hier veranderd ook de spoorbreedte van het West-Europese normaalspoor (1425 mm) naar het Russische breedspoor (1524 mm): overstappen of ombouwen.

Dat de plaats ook het einde van een spoorpostroute is en in het spoorpoststempel te zien is ligt dan wat voor de hand.

Šeštakai-Vilnius, 1-3-1977
*Stempel lijkt type IIIb, maar –evenals
 onderstaande stempel wel wat groter
 en bovendien tweetalig. Nieuw type IV*

Vilnius-Šeštokai, 1-3-1977

Tallinn - Vilnius

Tallinn-Vilnius, stempel in gebruik voor verzegelen

Tallinn-Vilnius, 6-11-1990

Vilnius-Tallinn, stempel in gebruik voor verzegelen

Vilnius-Tallinn, 3-11-1990

Turmantas - Vilnius

Turmantas ligt in noordoost-Litouwen, vlak bij de Letse grens.

Turmantas-Vilnius

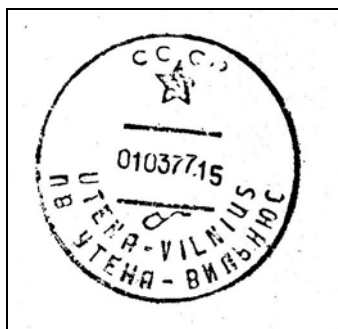
Vilnius-Turmantas

Utena - Vilnius

Utena, is op de kaart (afb. 2) te vinden in noordoost Litouwen

Vilnius-Utena, 1-3-1977

Utena-Vilnius, 1-3-1977

Vitebsk - Vilnius

Vitebsk is een plaats in het noordoosten van Wit-Rusland.

Vitebsk-Vilnius, 31-12-1990?

Vilnius-Vitebsk, 30-12-1990

Tabel

Zoals in de vorige artikelen over de spoorpost in Litouwen zijn ook de gegevens uit deze periode in een tabel bij elkaar gezet. De lijn Riga-Kaliningrad en vv, zal via Litouwen gegaan zijn.

De types:

Litouws ovaal

Sovjet Type 1a Russische tekst

Sovjet Type 1b Russische tekst en Litouwse tekst

-diameter ca. 29½ mm.

-kleur: zwart of rood

-gebruiksperiode 1951-1968

- balk boven en onder de datum, links en rechts verbonden door bogen

Sovjet Type II Russische tekst

-diameter ca. 24½ mm.

-kleur: zwart of rood

-gebruiksperiode: 1957-1968

-dikke balk boven en onder de datum, links en rechts verbonden door bogen

Sovjet Type III Russische tekst

IIIa diameter ca. 25 mm.

IIIb diameter ca. 29½ mm.

-kleur: rood

-dunne balken boven en onder de datum, geen verbindende bogen links en rechts In de stempels kan ook aangegeven zijn:

Sovjet Type IV: als III, maar tweetaalig, diameter ca. 33½ mm

Sovjet stempel in gebruik voor verzegelen. De gebruiksperiode is niet bekend.

STEMPELTYPES MET DATA (R= Collectie Ruud van Wijnen) (V= Artikel Veržbolauskas)

Lijnen van/naar Kaunas

Trajectnr	Trajekt	Stempeltype	Kenletter	vroegste		laatste
14	Kaunas -Alytus	Litouws ovaal	A		11-4-1948	
	Kaunas-Mažeikiai	Sovjet II			11-2-1965	
	Mažeikiai-Kaunas	Sovjet Ib	a		20-7-1950	
	Virbalis-Kaunas	Sovjet II	?		25-9-1947	

Lijnen Kaunas-Vilnius

Trajectnr	Trajekt	Stempeltype	Kenletter	vroegste		laatste
16	Kaunas-Vilnius-Kaunas	Litouws ovaal	a	21-12-1946	18-3-1947 7-8-1947	15-11-1947
	Vilnius-Kaunas	Sovjet Ib	a		6-7-1952	
	Kaunas-Vilnius	Sovjet II	b (?)		15-5-1958	

Lijnen van/naar Vilnius

Tra- jectnr	Trajekt	Stempeltype	Kenletter	vroegste		laatste
	Baku-Vilnius	Sovjet IIIa	ж		1-3-1977	
	Vilnius-Baku	Sovjet verzegelen				
	Barnaul-Vilnius	Sovjet IIIa	ц ?		25-7-1994	
	Vilnius-Barnaul	Sovjet IIIa	ж		27-9-1995	
	Daugavpils-Vilnius	Sovjet II	б (?)		27-1-1973	
	Vilnius-Daugavpils	Sovjet II	a		28-1-1973	
	Druskininkai-Vilnius	Sovjet IIIa	б		5-11-1990	
	Vilnius-Druskininkai	Sovjet IIIa	б		8-10-1990	
	Vilnius-Irkutsk	Sovjet IIIa	?		18-23- ????	
	Vilnius-Kaliningrad	Sovjet verzegelen				
	Klaipėda-Vilnius	Sovjet Ib	a		7-4-1951 (V)	
	Klaipėda-Vilnius	Sovjet II	(g)?		????	
	Klaipėda-Vilnius	Sovjet IIIa (rood)	a		13-11-1987	
		Sovjet IIIa (rood)	б		02-12-1987	
	Klaipėda-Vilnius	Sovjet IIIa			8-4-1991 ?	
	Vilnius-Klaipėda	Sovjet II	б		?????	
	Vilnius-Klaipėda	Sovjet IIIa (rood)	g (?)		20-11-1987	
	Vilnius-Klaipėda	Sovjet IIIa	б		8-4-1991	
	Kuznica-Vilnius	Sovjet verzegelen				
	Vilnius-Kuznica	Sovjet verzegelen				
	Leningrad-Vilnius	Sovjet II	б		28-3-1961	
	Mažeikiai-Vilnius	Sovjet IIIa	б		11-3-1985	
	Vilnius-Mažeikiai	Sovjet IIIa	б		27-9-1999	
	Moermansk-Vilnius	Sovjet IIIa	a		11-3-1985	
	Vilnius-Moermansk	Sovjet IIIa	м		26-08-1982 ?	
	Moskou-Vilnius	Sovjet Ia	б		????	
	Moskou-Vilnius	Sovjet Ia	g?		?????	
	Moskou-Vilnius	Sovjet II	g?		10-3-??	
	Moskou-Vilnius	Sovjet IIIa	к		27-9-1992	
	Vilnius-Moskou	Sovjet Ia	б		4-12-1972	
	Vilnius-Moskou	Sovjet Ia	б		12-10-1960?	
	Vilnius-Moskou	Sovjet IIIa	б		31-3-1988	
	Novosibirsk-Vilnius	Sovjet IIIb	ж?		22-4-1988	
	Vilnius-Novosibirsk	Sovjet IIIb	?		4-1-1985	
	Riga-Vilnius	Sovjet IIIa	з		6-11-1990	
	Vilnius-Riga	Sovjet IIIa	ж		4-11-1990	
	Šeštokai-Vilnius	Sovjet IV	a		1-3-1977	
	Vilnius-Šeštokai	Sovjet IV	б		1-3-1977	
	Tallinn-Vilnius	Sovjet verzegelen				
	Tallinn-Vilnius	Sovjet IIIa	a		6-11-1990	
	Vilnius-Tallinn	Sovjet verzegelen				
	Vilnius-Tallinn	Sovjet IIIa	?		3-11-1990	
	Turmantas-Vilnius	Sovjet II	?		????	
	Vilnius-Turmantas	Sovjet II	a?		????	
	Utena-Vilnius	Sovjet IV	б		1-3-1977	
	Vilnius-Utena	Sovjet IV	б		1-3-1977	
	Vitebsk-Vilnius	Sovjet IIIa	б		31-12-1990 ?	
	Vilnius-Vitebsk	Sovjet IIIa	б		30-12-1990	

Overige lijnen

Tra-jectnr	Trajekt	Stempeltype	Kenletter	vroegste		laatste
	Biržai- Panevėžys	Sovjet Ib	a		29-2-1960	
	Panevėžys-Biržai	Sovjet Ib	a		2-9-1960	
	Černiachovsk-Radviliškis	Sovjet II	a		6-7-1966	
???	Daugavpils-Klaipėda	Sovjet Ib	a		5-7-1955	
479 ?	Klaipėda-Daugavpils	Sovjet Ib (?)	a		22-8-1956	
	Daugavpils-Mažeikiai	Sovjet II	a		9-4-1957	
	Mažeikiai-Daugavpils	Sovjet II	a		26-3-1957	
	Panevėžys-Švenčionėliai	Sovjet Ia	a		28-12-1962 (?)	
468	Šiauliai-Skapiškis	Sovjet Ib	a		1-8-1951	
470	Skapiškis- Šiauliai	Sovjet Ib	a		14-3-1951	

Lijnen, waar geen Litouwse plaats in het stempel is opgenomen, maar die wel via Litouwen zullen hebben gereden

	Kaliningrad-Riga	Sovjet Ia (rood)	b		1967 (R)	
	Kaliningrad-Riga	Sovjet IIIa (rood)	з		1984 (R)	
	Riga-Kaliningrad	Sovjet IIIa (rood)	З, ж		1984 (R)	
	Riga-Lvov	Sovjet IIIa (rood)	c		1984 (R)	
	Lvov-Riga	Sovjet IIIa (rood)	c		1984 (R)	

De grote tweetalige stempels, type IV, worden alleen op spoorpostlijnen binnen Litouwen gebruikt.

Eind jaren vijftig was het aantal spoorpostlijnen wel flink toegenomen, maar de afstempeling werd slechts in weinig gevallen in de spoorpostwagon zelf gedaan. Meestal ging de post uit de spoorpostwagon naar grote postverwerkingscentra ПЖДП / CSP en ОПП. Hier werd de spoorpost tegelijk met de gewone post verwerkt.

Overige stempels m.b.t. de spoorpost

Portstempels

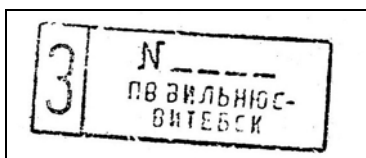

Met de aanduiding П.В. (P.V.), de afkorting zijn voor:
ПОЧТОВЫЙ (POCHTOVYI) ВАГОН (VAGON), Postwagon.
Vilnius-Leningrad

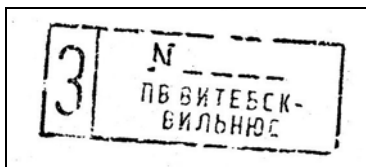

Vilnius-Klaipėda.

Aantekenstempels

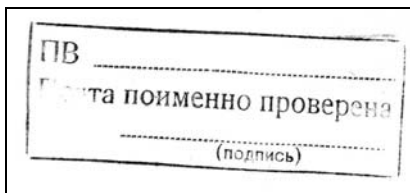

Met de aanduiding П.В. (P.V.), Vilnius-Vitebsk

Met de aanduiding П.В. (P.V.), Vitebsk-Vilnius

Het stempel hieronder is waarschijnlijk met de aanduiding П.В. (P.V.) – een spoorpoststempel, maar de betekenis is mij (nog) onduidelijk:

Grootte 70 %

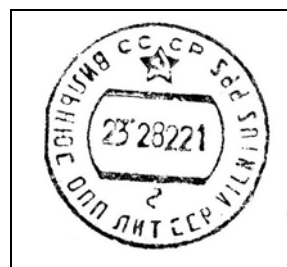
PV.....

De post is op naam gecontroleerd

(handtekening)

ПЖДП / CSP en ОПП²

Om de toename van het postverkeer de baas te blijven werd eind jaren 60 gestart met de geautomatiseerde verwerking in speciale bedrijven bij de begin- en eindpunten van de grote spoorpostlijnen en de knooppunten. In stempels verschijnt de aanduiding ПЖДП / CSP en ОПП

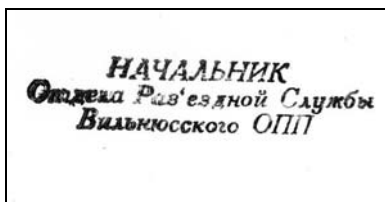

² Zie hierover het artikel van A. Winokurow en W. Lewandowski in het Deutsche Zeitschrift für Russland-Philatelie 2001 ; nr. 74. – p. 18

Het aantekenstempel met **ОПП**:

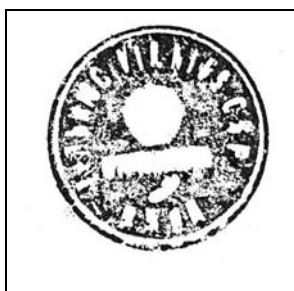
Nog een mij verder onbekend stempel met **ОПП**:

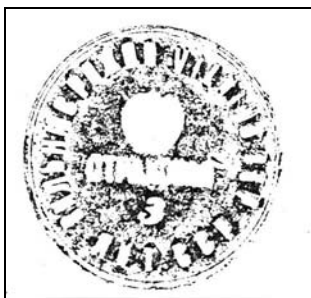
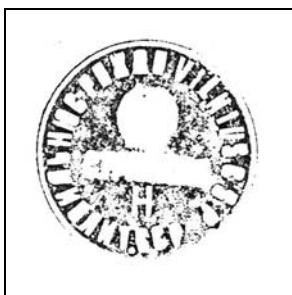
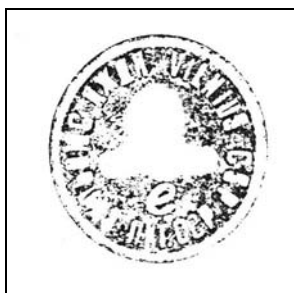
ОПП (OPP) is de afkorting voor **ОТДЕЛЕНИЯ ПЕРЕВОЗКИ ПОЧТЫ**, Afdeling voor postverwerking.

ПЖДП (PZHDP) is de afkorting voor **ПРИЖЕЛЕЗНОДОРОЖНЫЕ ПОЧТАМТЫ**, Postkantoor bij de spoorlijn. Deze postkantoren zijn een combinatie van **ОПП** en stadspostknooppunt.

De Litouwse aanduiding voor **ПЖДП** (PZHDP) is **ССР**. Deze laatste aanduiding is duidelijk te herkennen in een aantal stempels hieronder, die gebruikt werden voor verzegelen.

Met een duidelijke serieletter:

De stempels zijn nogal versleten en de witte ronde vlek zal het staatswapen zijn. Dit is op de stempels van de lijn Kuznica-Vilnius duidelijk te zien:

Onderin het stempel is ook vaak de aanduiding te lezen **ЛИТ.ССР**

In het stempel hieronder is te lezen **РПЖДП** (RPZHDP), en de Litouwse aanduiding **RSP**. Hier gaat het om een Rajon-centrum spoorpostverwerking.

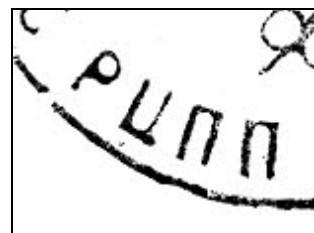
Een aantekenstempel met de aanduiding **РПЖДП** :

Bij stempels met de aanduiding **РЦПП** (RTSPP) en de Litouwse aanduiding **RPPC** gaat het om een centrum voor postverwerking, maar heeft niet direct met spoorwegpost te maken:

Een ander type stempel met **РЦПП** :

Het moderne Litouwse stempel na de Sovjet-periode:

Tot slot

De Sovjet stempels in gebruik binnen de Baltische landen zijn een bijzonder verzamelgebied, dat misschien te weinig aandacht heeft gehad. Aanvullingen op dit artikel graag naar de redactie.

◄

Literatuur

Paštas

Paštas ir Filatelija Lietuvoje 1999 ; 42. – p. 56: kaarten spoorpostlijnen (met nummers) 1965 en 1972

Veržbolauskas, Leonas

Sowjetische Bahnpoststempel / Leonas Veržbolauskas. – In: Lituania 2000 ; 13. – p. 833-835

Wijnen, Ruud van

Treinstempels in Letland na 1945 / Ruud van Wijnen. – In: HBG 1990 ; 16. – p. 5-8.

Winokurow, A en Lewandowski, W.

Bahnpost in Russland nach 1918 (Post- und Fernmeldeabteilungen auf Bahnhöfen und Stationen) / von A. Winokurow und W. Lewandowski. – Teil I. – In: Deutsche Zeitschrift für Russland-Philatelie 2000 ; nr. 73. – p. 19-22

Teil II. – In: Deutsche Zeitschrift für Russland-Philatelie 2001 ; nr. 74. – p. 17-18

Winokurow, A en Lewandowski, W.

Bahnpost in Russland nach 1918 (Die Bahnpostwagen) / von A. Winokurow und W. Lewandowski. –

Teil I. – In: Deutsche Zeitschrift für Russland-Philatelie 2002 ; nr. 76. – p. 22-25

Teil II. – In: Deutsche Zeitschrift für Russland-Philatelie 2002 ; nr. 77. – p. 18-21

Vuurtoren van Juminda met en zonder antenne

(Joop van Heeswijk)

Onlangs ontving ik van Sýtze Reurich een kopie van een artikeltje (van Osip Benenson & Torsten Berndt) uit de Deutsche Briefmarken Zeitung (DBZ, nr 9/2008) waarin melding werd gemaakt van het bestaan van twee typen van de Estse zegel Vuurtoren van Juminda (2007, Mi.nr 578) uit de reeks vuurtorenzegels die de Estse posterijen sinds 1995 uitgeeft. Mi.nr 578 is uitgegeven in velletjes van 5 x 2=10 zegels.

De betreffende vuurtoren blijkt met en zonder antenne op de torenspits te bestaan. Het artikel In het DBZ-artikel geven de schrijvers aan dat bij iedere tweede zegel (d.i. [x;2]) de antenne op de torenspits ontbreekt. Volgens de schrijvers zijn er vier velvarianten mogelijk, n.l.:

- * linker zegel met, en rechter zegel zonder antenne,
- * linker zegel zonder, en rechter zegel met antenne,
- * beide zegels zonder antenne,
- * beide zegels met antenne.

Geattendeerd hierop heb ik bij mijn eigen verzameling eens geraadpleegd. Bij mij bevatte het tienervelletje louter zegels met antenneloze vuurtorens. Hetzelfde was het geval bij de FDC-zegel en bij de maximumkaartzegel. Een hoekblokje van vier zegels bevatte in [1;1] zegels zonder antenne en in [1;2] zegels met antenne.

Referentie:

Benenson, O. & Berndt, T. (2008): Vier Bogenvarianten. Deutsche Briefmarken Zeitung 9/2008, p. 86.

POOLSE POSTWAARDESTUKKEN

Jan Kaptein

Met enige moeite is de kaart hiernaast terug te vinden in de Michel Ganssachen-Katalog Europa Ost (2004/05). Op 5 augustus 1935 is een 'Bildpostkarte' –P 67- uitgegeven, met als waarde aanduiding het motorschip 'Maarschalk Pilsudski', 15 groszy. Er wordt nog wel vermeld dat het gaat om 32 genummerde afbeeldingen, maar voor meer informatie moeten we toch een gespecialiseerde Poolse catalogus raadplegen.

In de Poolse catalogus 'Fischer' (2001, deel II) is meer informatie te vinden over dit soort kaarten.

Eerste serie

De eerste serie 'Bildpostkarte' –P 50- werd uitgegeven op 29 augustus 1931. Als waarde aanduiding is een afbeelding van Henryk Sienkiewicz, een Poolse schrijver, gebruikt, 15 groszy. Er zijn meerdere oplagen:
I Oplage (VIII-1931), afb. olijfgroen
IIa Oplage (XI-1931), afb. olijfgroen
IIb Oplage (XI-1931), afb. groen
De oplagen volgens drukkenmerk:
P50 I: M.P.i T. (VIII-1931) 3000000
P50 II: M.P.i T. (XI-1931) 6400000
Lengte drukkenmerk van:
IIa: 37,5-38,5 mm en IIb: 40-41,5 mm

In de Poolse catalogus vinden we bij de opsomming van de genummerde afbeeldingen ook de afbeeldingen uit Vilnius:

Nr. 6 Wilno Katedra

Nr. 8 Wilno Sw. Anny

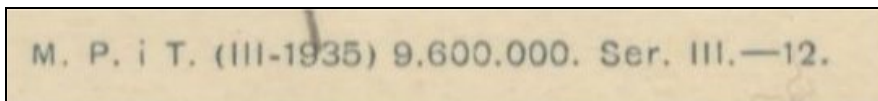
De briefkaarten waren geldig tot 1-6-1936.

Tijdens het Poolse bestuur van het Vilnius gebied zijn ook postwaardestukken uitgegeven met afbeeldingen uit Vilnius.

Afb. 1 (78 %)

Tweede serie

Op 5 augustus 1935 werd weer een serie 'Bildpostkarte' –P 67 (Fischer nummert hier 68)- uitgegeven, nu met als waarde aanduiding het motorschip 'Maarschalk Pilsudski' (afb. 1). Het formaat is 148 x 105 mm, de waarde aanduiding is 15 groszy, geldig tot 15-11-1937, en weer met 32 verschillende genummerde afbeeldingen. De afbeeldingen uit Vilnius:
Nr. 12 Wilno St. Anny
Nr. 22 Wilno Katedra
Drukkenmerk (afb. 1):
M.P.i T. (III-1935) 9.600.000 Ser. III.-12.
Deze briefkaarten zijn geldig tot 15-11-1937

Derde serie

Dezelfde 32 geïllustreerde briefkaarten worden volgens Michel op 6 augustus 1937 uitgegeven met als zegelbeeld de universiteit in Lemberg (P75, 15 groszy) en slot Mir (P76, 30 groszy). Afmeting 148 x 105 mm. De afbeeldingen zijn als P 67.
Drukkenmerk:
P 75: P.P.T.T. (III-1937) – 6.200.000 Ser. III, - 1. (do 32)
P 76: P.P.T.T. (III-1937) – 200.000 Ser. III, - 1. (do 32)
De Poolse catalogus nummert als 76 en 77.

Nieuwe serie

Op 11 november 1938 werd weer een serie 'Bildpostkarten' uitgegeven. Hieronder ook een met een afbeelding uit Vilnius (**afb. 2**).

Het zegelbeeld is een afbeelding van koning Kasimir Jagiellonczyk in kroningsgewaad.

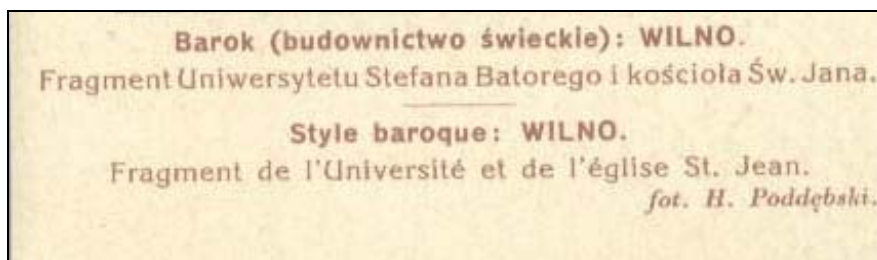
Er werd een serie met 15 groszy als waarde aanduiding (P.85) en een serie met 30 groszy (P86). De Poolse catalogus nummert de kaarten als 86 en 87. Beide series bestaan uit 64 kaarten met 64 genummerde afbeeldingen. Nummer 50 is: 'Barok: WILNO'.

◀

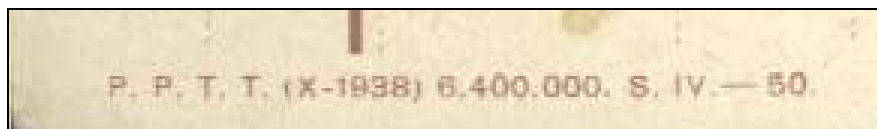

Afb. 2

Afbeelding van een kaart uit 1938, van internet geplukt.

Het drukkenmerk, rechts op de kaart:

◀

NOCH VOOR, NOCH ACHTER 2

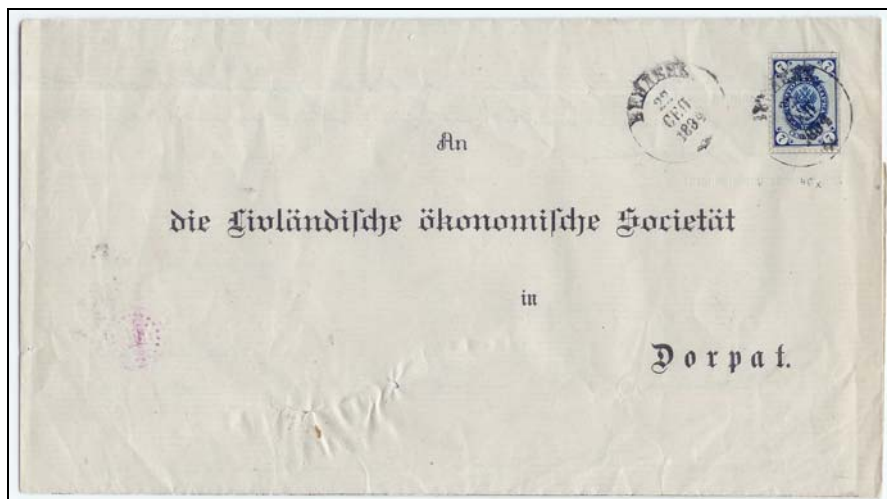
Ruud van Wijnen

Aan poststukken is soms nog een kant: de binnenkant.

Daar is over het algemeen weinig filatelistisch te vinden, maar wel teksten die boeien omdat ze ons iets vertellen over de tijd waarin ze werden verzonden.

Als tweede een “enquête” uit 1884 (afb.1).

Voor de Eerste Wereldoorlog vond de agrarische productie in de gouvernementen Estland, Lijfland en Koerland voornamelijk plaats op landgoederen in bezit van de Duitsbaltische landadel. Deze “baronnen”, die 3,4 % van de bevolking vormden, bezaten ca. 60 % van het land. Over de gewassen die werden verbouwd moesten de landeigenaren regelmatig rapporteren aan de “Livländische ökonomische Societät” in Dorpat (Tartu) of aan de “Kurländische Oekonomische Gesellschaft” in Mitau (Jelgava).

Afb. 1 (52 %)

Mogelijk was er in Reval (Tallinn) ook zo'n instituut voor het gouvernement Estland.

Op 21 september 1884 ondertekende “B. Bar. Staël v. Holstein” zijn vragenformulier met de door de

Lijflandse Economische Sociëteit in Dorpat gevraagde gegevens betreffende zijn landgoed Aula bij Wenden (Cēsis).

De Sociëteit verlangde informatie, “op 19 september (1 oktober) 1884 te beantwoorden en te verzenden”, over:

het weer, de oogst van winterrogge, wintertarwe, klaver, hooi, haver en gerst, vlas en aardappelen, alsmede het zaaien van rogge en tarwe en mogelijke schadelijke insecten (afb. 2a-b-c)

1) Hoe was de weersgesteldheid, droog of vochtig ?

“Het weer was droog”.

a) Op welke data regende het ?

“Op 7 en 11 september”.

b) Op welke data onweerde het ?

c) Op welke data hagelde het ? (Schade daardoor) ?

d) Op welke data heeft het gevoren ?

“Nachtvorst, zonder schade aan te

richten, kwam voor op 21, 26 en 27 augustus en op 10, 15, 16, 17, 18, 19, 20 september.

e) Was het weer gunstig voor het werk op de velden ?

“Het weer was zeer gunstig om te oogsten, daarentegen zijn door het aanhoudend droge weer de velden, vooral de klaverweiden, zo hard dat het heel moeilijk is om ze te bewerken”.

2) Is winterrogge gedorst of is het dorsen reeds beëindigd ?

“Van de winterrogge is tot nu toe slechts een klein deel gedorst, en

a) Hoeveel graan, “Los” of “Lofstelle” *), geschat of gemeten ?

“De opbrengst kan niet per “Lofstelle” opgegeven worden, omdat de gehele oogst in een schuur opgeslagen is”.

b) Hoeveel stro, poed of “Lofstelle” ?

c) Meer of minder dan in het vorige jaar ?

Am 19. September (1. October) 1884 zu beantworten und abzusenden.

Diese Antworten beziehen sich auf das Gut (resp. die Güter):

Aula

Es wird vorausgesetzt, daß die mitgetheilten Beobachtungen sich auf das in eigener Bewirtschaftung befindende Gut beziehen. Wenn dieselben darüber hinausgehen, so ist solches bei jeder Antwort und am Kopfe des Bogens zu erwähnen. Selbstverständlich wird es gewünscht, daß der Rauman so weit gezeichnet werde, als zuverlässige Beobachtungen angeführt worden sind.

1) Wie war die Witterung, trocken oder feucht?

Die Witterung war trocken.

a) An welchen Daten fiel Regen?

Am 7ten und 11ten September.

b) An welchen Daten trat Gewitter auf?

c) An welchen Daten fiel Hagel? (Schaden desselben)?

d) An welchen Daten trat Frost ein?

*Nachfröste traten ein ohne jedoch zu schaden am:
21., 26. u. 27. August 10., 15., 16., 17., 18., 19., 20. September.*

e) War die Witterung den Feldarbeitern günstig?

*Für die Ernte arbeiten war die Witterung sehr günstig, dagegen sind die Felder, besonders der Kleweide allzu
durch die anhaltend trockene Witterung so hart, dass es sehr schwer fällt sie zu stutzen.*

2) Ist Winterroggen gedroschen resp. der Drusch desselben beendet?

*Am Roggen ist bis her nur eine Kleinigkeit ge-
droschen worden, und*

a) Wie viel Korn, Loß p. Loßstelle, geschätzt oder gemessen?

*Kann der Entsch. da die ganze Ernte in eine Scheune
untergebracht ist, pro Loßstelle noch nicht angegeben werden.*

b) Wie viel Stroh, Rub p. Loßstelle?

c) Weniger oder mehr als im Vorjahre?

Verte.

- 3) Is wintertarwe gedorst of is het dorsen reeds beëindigd ? *“De wintertarwe is nog niet gedorst”.*
- a) Hoeveel graan, “Los” of “Lofstelle”, geschat of gemeten ?
 b) Hoeveel stro, poed of “Lofstelle”.
 c) Meer of minder dan in het vorige jaar ?
- 4) Valt er iets te melden over de klaveroogst ?
- 5) Valt er iets te melden over de oogst van het hooi ?
- 6) Wanneer werd geoogst, resp. gemaaid:
- a) haver ? *“Haver werd tussen 5 augustus en 12 september gemaaid”*
 b) gerst ? *“Gerst werd tussen 16 augustus en 6 september gemaaid”*
 c) aardappels ? *“Aardappels werden tussen 13 en 20 september gerooid”*
 d) vlas ? *“Vlas werd op 8 augustus”*
 e) andere veldgewassen ?
- 7) Wanneer werd voor het laatst (winter)rogge gezaaid ? *“Op 13 augustus werd voor het laatst winterrogge gezaaid”*
- 8) Hoe is de rogge ontkiemd ? *“Als gevolg van de droogte fors achtergebleven in het bijzonder op de leemachtige velden”*
- 9) Wanneer werd voor het laatst tarwe gezaaid ? *“Op 13 augustus”*
- 10) Hoe is de tarwe ontkiemd ? *“Met de rogge vergeleken beter opgekomen”*
- 11) Schadelijke insecten ?

*“Rupsen van de gewone velduil *) hebben grote schade aangericht, vooral in een zanderig veld, waar ze een stuk van circa 4 “Lofstellen” geheel kaalgevreten hebben”*

- 12) Abnormale verschijnselen ?

Woonplaats en postadres:

Handtekening;

“Aula bei Wenden”

“B.Bar. Staël v. Holstein”

21 september 1884

De baron zorgde er voor dat zijn vragenformulier op 22 september uit ВЕНДЕНЪ (Wenden), werd verzonden. Een dag later kwam het aan in Dorpat. In het aankomststempel van ДЕРПТЪ mist overigens de naam van de maand (**afb.3**).

Afb. 3

Tot slot

Het viel niet mee om de tekst te vertalen. Niet alleen omdat de taal archaisch is, maar ook omdat er sprake is van maten en begrippen die we niet meer kennen en zeker niet meer dagelijks gebruiken. En de rupsen van de “Wintersaateule” heb ik nog nooit in de tuin gehad. Overigens, deze veelvraat is een nachtvlinder, de *Agrotis segetum*, de gewone velduil. (Met dank aan Google).

Thomas Löbbbering hielp me met de Duitse tekst, maar we horen graag wat een “Lof” en een “Lofstelle” zijn.

Waarschijnlijk gaat het om maten, zoals de ook in de tekst genoemde “poed”, een gewicht van 16,38 kg. En ook als Thomas en ik iets onjuist begrepen of vertaald hebben horen we dat graag.

3) Ist Winterweizen gedroschen resp. der Drusch desselben beendet?

Winterweizen ist noch nicht gedroschen worden,

a) Wie viel Korn, Lof p. Lofstelle, geschätzt oder gemessen?

b) Wie viel Stroh, Bud p. Lofstelle?

c) Weniger oder mehr als im Vorjahre?

4) Ist inbetreff der Klee- (Klee gras-) Ernte etwas zu erwähnen?

5) Ist inbetreff der Heuernte etwas zu erwähnen?

6) Wann wurde geerntet (resp. geschnitten):

a) Hafer? *Hafer wurde zwischen dem 5. August und 12. September geschnitten.*

b) Gerste? *Gerste wurde zwischen dem 16. August und 6. September geschnitten.*

c) Kartoffeln? *Kartoffeln wurden vom 13. - 20. September aufgenommen, und hat man 122 Lof pro Lofstelle geerntet.*

d) Flachs? *Flachs wurde am 8. August geerntet.*

e) andere Feldfrüchte?

(afb. 2b)

7) Wann wurde die Roggenfaat beendetigt? Die Roggenfaat wurde am 13 August beendetigt und

8) Wie ist der Roggen aufgegangen? Ist in Folge der Trockenheit sehr stark zurückgeblieben besonders auf lehmigeren Feldern.

9) Wann wurde die Weizenfaat beendetigt? Am 13 August.

10) Wie ist der Weizen aufgegangen? Ist im Vergleich zur Roggenfaat besser aufgekommen.

11) Schädliche Insecten? Raupen der Wintersaatenerde haben großen Schaden angerichtet besonders in einem sandigen Felde, wo sie ein Streich von circa 4 Lohf stellen total abgefressen haben.

12) Abnorme Erscheinungen?

Wohnort und Postadresse:

Aula bei Wenden

den 21. September 1884.

Namensunterschrift:

B. Bar Stail v. Holstein

IN MEMORIAM VAMBOLA HURT

28 december 1926 Valga, Estland – 12 januari 2008 Stockholm, Zweden

In het Ests zeggen we: “beter laat dan nooit”. Zo begint de laatste e-mail die Vambola me stuurde en waarin hij antwoordde op een verzoek van mij om “Duits-Zweeds-Russische hiërogliefen” op veldpostkaarten uit de tijd van de Turks-Russische oolog van 1878-1879 te ontcijferen. Zijn hulpvaardigheid was kenmerkend en zijn filatelistische kennis reikte veel verder dan Estland. In zijn levenswerk over de filatelie van Estland is dat blijvend tot uitdrukking gekomen.

Juist de “Eesti Filateelia Kataloog, beter bekend als “Het Estland Handboek”, bracht ons in 1986 tijdens de Stockholmia-tentoonstelling voor het eerst bij elkaar toen Vambola daar als medeauteur zijn meesterwerk presenteerde. Samen met Elmar Ojaste was hij verantwoordelijk voor de bron voor alle Estland-verzamelaars. Heden ten dage kunnen we ons het verzamelen van de postzegels van Estland en de interesse in de postgeschiedenis niet meer voorstellen zonder dat prachtige boek.

De geschiedenis ervan voert ons terug naar 1937, het jaar waarin Vambola als tienjarige begon met het verzamelen van postzegels. Bij zijn vlucht voor de oprukkende Sovjets over de Oostzee naar Zweden, moest hij in de zomer van 1944 als zeventienjarige de verzameling uit zijn jeugd in Estland achterlaten.

Zoals duizenden gevluchte landgenoten verbleef hij korte tijd in een vluchtelingenkamp.

Daarna kon hij zijn schoolopleiding voortzetten en in 1947 succesvol afronden met het eindexamen aan de Estse hbs in Sigtuna. Daarna volgde hij een studie in de economische wetenschappen en werkte vervolgens zonder onderbreking meer dan een halve eeuw in de leiding van diverse nationale en internationale bedrijven.

Zowel in de Estse studentenvereniging “Fraternitas Estica”, die hij in 1951 aan de universiteit van Stockholm mede oprichtte, als in de Estse Filatelistische Vereniging in Zweden

(Eesti Filatelistide Ühing Rootsis, EFÜR) waarvan hij in kort na de oprichting in 1954 lid werd, nam Vambola Hurt als snel leidinggevende activiteiten op zich. Van 1987 tot 2002 was hij voorzitter van het EFÜR-bestuur.

Zijn immense kennis van de postzegels en de postgeschiedenis van Estland toonde hij niet alleen in “Het Handboek” en zijn artikelen in het tijdschrift Eesti Filatelist. Hij nam ook zeer succesvol deel aan tentoonstellingen: met zijn Estland-verzamelingen behaalde hij in de jaren 80 en 90 van de vorige eeuw meerdere malen gouden en grootgouden bekroningen.

Door zijn reputatie als exposant en auteur van het handboek werd Vambola bijna terloops tot een hooggewaardeerd expert, wiens advies en mening bij de beoordeling van lastige stukken graag werd gevraagd én gewaardeerd. Niet alleen zijn landgenoten Ewald Eichenthal en Valdo Nemvalz waardeerden tijdens hun leven zijn expertise, ondergetekende doet dat evenzeer. Met genoegen denk ik terug aan de (les)uren in Lidingö, toen nog niet eerder geziene schatten als de Michelnummers 2A en 43A, de provisorische uitgaven van Rakvere en Tallinn 1918-1919 en stukken uit de postgeschiedenis van de Estse vrijheidsoorlog te voorschijn kwamen en de blik van de toekomstige keurmeester scherpten.

Voor Vambola was het vanzelfsprekend dat hij zich na het herstel van de onafhankelijkheid van Estland weer ging bezighouden met zijn oude vaderland. Zo bemiddelde hij in 1991 bij het drukken van de eerste Estse postzegels door de Zweedse staatsdrukkerij en behoorde hij tot de oprichters van de vereniging “Vrienden van het Estse Postmuseum” (Eesti Postmuuseumi Sõprade Selts). Zijn leven lang bleef hij daarvan de mentor en mede door de overdracht van zijn verzameling beschikt het museum in Tartu nu over een omvangrijke collectie en eigentijdse presentatie.

Vambola Hurt leeft voort in zijn beide volwassen kinderen, in zijn en onze hobby en in de herinnering van zijn geliefde vaderland Estland.

Thomas Löbbbering,
Holzappel, 17 februari 2008.

Keimpe Leenstra
Jan Kaptein

Het Baltische Gebied is een vereniging van specialisten. Eigenlijk hebben alle leden wel bijzondere stukken om te laten zien. Dit artikel is het resultaat van een middag bladeren en postzegelen. Bijna alle afbeeldingen stammen uit de collectie van Keimpe Leenstra.

Vervalsingen

Beiden vinden we ook vervalsingen interessant. Een aantal is direct herkenbaar, zoals de brief hiernaast (**afb. 1**). Toch duikt dit soort brieven nogal eens op bij veilingen via internet.

Deze brief wordt –met andere vervalsingen - ook beschreven in:

Forgery & reprint guide 10 : Latvia
-2- airmails / compiles and published
by J. Barefoot, 1983.

Een groot aantal van deze brieven met deze postzegels uit 1923 is afgestempeld met een Riga-5 stempel. Dit stempel kan verschillende data hebben in 1926, maar het etiket van het Rode Kruis dateert uit 1928. Ook het label 'Par avion Lidpasts' is niet vóór 1928 in gebruik geweest. De zegels zelf zijn wel echt.

Ook als je dit niet weet, moet je eigenlijk al wantrouwig worden door de frankering: tussen 1-2-1925 en 1-4-1928 gold voor brieven naar het buitenland een tarief van 25 S. Brieven met een te lage frankering moeten altijd met enig wantrouwen bekeken worden.

Een andere reden voor wantrouwen: het adres lijkt op het eerste gezicht met de balpen geschreven, maar de brief is uit de periode vóór de tweede wereldoorlog. Dit soort –soms heel mooie- brieven wordt nogal eens via internet aangeboden. De balpen is in 1938 uitgevonden en kwam in 1943 pas op de markt. Dit model werkte niet zo goed en pas in 1945 werd het een succes.

Een andere bekende vervalsing wordt beschreven in de 'Forgery & reprint guide 9 : Latvia 1' (ook J. Barefoot, 1983). De rechterzegel (**afb. 2**) is vals. Beide zegels hebben onder de L en de

Afb. 1 (73 %)

Afb. 2

tweede A van Latvia een sterretje. Ongeveer halverwege –iets lager - links hebben beide zegels ook een sterretje, maar de valse zegel heeft ook rechts zo'n sterretje. Blijkbaar hield de vervalser van symmetrie. Het papier

en de kaart waarop de valse zegel gedrukt is, is wel echt.

Bekende vervalsingen – en ook goed te herkennen - zijn er van de 50 kap. sn 1 rub. van de serie uitgegeven ter

gelegenheid van de eerste parlements-bijeenkomst (Mi. 42-43). Deze vervalsingen worden ook beschreven in het Letland-handboek van Harry v. Hofmann.

De valse zegel hierboven heeft 1 kader om de zegel: De echte zegel heeft een dubbel kader.

Vals en Echt

Vervalsingen zijn ook vaak te herkennen door het watermerk. Als het watermerk op de beeldzijde al te zien is, dan hebben we te maken met een vervalsing. De meeste vervalsingen van de Letse luchtpostzegels uit de collectie van Jan Kaptein zijn daarvoor duidelijk te herkennen:

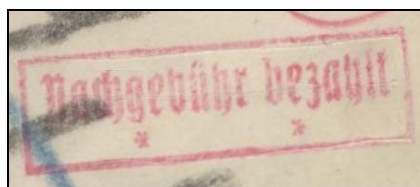
Afb. 3 (63 %)

Vergroot, het 'watermerk' met hakenkruis:

Frankering

Hierboven (afb. 2) weer een brief met foute frankering, maar nu echt: de post heeft in de gaten gehad dat er iets mis was. De brief lijkt ruim gefrankeerd, maar het zijn belastingzegels, dus niet geldig voor frankering. De brief heeft ook een portstempel 'T' en een rood stempel:

Brug in Kaunas

Over een brug in Kaunas hoorde Keimpe Leenstra het verhaal dat je met het passeren er jonger wordt. Dit

verhaal zal samenhangen met de tijdrekeningen die in Litouwen vóór 1915 in gebruik waren.

Het zuiden van Litouwen kwam als deel van het Groothertogdom Warschau in 1814 onder Russisch gezag en hier gold de (West-Europese) Gregoriaanse tijdrekening. Het grootste deel van Litouwen, het noorden, werd in 1795 Russisch en op 1 januari 1800 werd hier de (Russische) Juliaanse kalender ingevoerd, terwijl in het zuiden men de Gregoriaanse tijdrekening mocht blijven gebruiken. De rivier Nemunas, die dus door Kaunas loopt, was de grens. Via de brug over de Nemunas kwam men dus in een andere tijdrekening. Dit bleef zo tot de Duitse bezetting: 15 november 1915 was de laatste Juliaanse dag en werd gevolgd door 29 november, de eerste Gregoriaanse dag.

Tussen 1 maart 1800 en 28 februari 1900: Juliaanse datum + 12 dagen = Gregoriaanse datum.

Tussen 1 maart 1900 en 28 februari 2000: Juliaanse datum + 13 dagen = Gregoriaanse datum.

Afb. 4

Darius-Girėnas brief

Een bijzonder stuk (*afb. 4*) uit de collectie van Keimpe Leenstra. Je weet dat de brieven bestaan –er wordt vrij vaak over geschreven¹ – maar het is toch een verrassing om er een echt te zien.

De brief heeft ook een attest van echtheid van de bekende Dr. Klein.

In 1933 was het nog een uitdaging om per vliegtuig de Atlantische oceaan over te steken. De piloten Steponas Darius en Stasys Girėnas vertrokken met de Lituania op 15 juli 1933 uit New York. Ze hadden bijna hun einddoel – Kaunas- bereikt, maar stortten neer bij Soldin in Oost-Pruisen op 17 juli. In Kaunas stonden al 25.000 mensen op het vliegveld op hun komst te wachten.

De door de Lituania vervoerde brieven werden in het postkantoor van Kaunas gesorteerd en kregen op de rugzijde het stempel 'Kaunas Centr 18 VII 33'. Op de voorzijde van de brief werd nog een violet stempel gezet New-York-Kaunas, met de datum van de crash en de namen van vliegtuig en piloten.

Michael Wieneke verdeeld de brieven in drie groepen: standaard-brieven, brieven met de 'consulaatszegel' en brieven die afwijken van deze twee groepen. Deze brief hoort dus bij de tweede groep: met de driehoekige zegel uit de serie 'Lietuvos Vaikas' met de tweeregelige opdruk

DARIUS-GIRĖNAS
NEW YORK – 1933 - KAUNAS

Afb. 5

¹ Twee aardige algemene artikelen: *The two Lithuanian-American Transatlantic flights / by Fred W. Baumgartner.* – In: LPS Journal 1993 ; no. 1 (215). – p. 19-23

Zwei Atlantische Pionierpiloten Darius und Girėnas / Raimundas Marius Lapas. – In: Lituania 2004 ; nr. 21. – p. 1409-1426

Over de brieven o.a.: Die Darius-Girėnas Briefe / Michael Wieneke. – In: Lituania 2007 ; nr. 27. – p. 3-7

Darius and Girėnas crash covers / Richard Lizdenis. – In: LPS Journal 2005 ; nos 1&2 (234). – p. 14-31

Over de zegels met de opdruk –en de vervalsingen– is ook een aantal artikelen geschreven.

Midden-Litouwen

Midden-Litouwen als 'onafhankelijke' staat heeft eigenlijk heel kort bestaan. Op 9 oktober 1920 werd Vilnius bezet door de Poolse generaal Żeligowski en op 18 april 1923 was Midden-Litouwen (Vilnius-gebied) al ingelijfd door Polen. In de korte periode heeft Midden Litouwen wel heel wat zegels uitgegeven, maar brieven zijn toch heel zeldzaam (*afb. 5*). Veel zegels werden zowel getand als ongetand uitgegeven. Ook de serie frankeerzegels uit 1921 –Mi. 34-41– is zowel getand als ongetand uitgegeven. Op de brief hiernaast is de hele serie ongetand als frankering gebruikt.

Veldpost uit de eerste wereldoorlog

Veldpostbrieven uit de eerste wereldoorlog vanuit het Baltische gebied zijn niet echt zeldzaam. Hier een heel aardige, waarbij de achterzijde bedrukt is met een afbeelding van de haven van Libau, nu Liepāja in Letland (*afb. 6*).

Tot slot

Er was nog meer bijzonder materiaal te bekijken, zoals de foutdruk (*afb. 7*) van Mi. 10: de '1' ontbreekt.

Ook was er veel materiaal te zien uit de kampen in Duitsland voor de 'Displaced persons', misschien nog iets voor een volgend artikel.

Leden van HBG die ook iets willen laten zien uit hun collectie: graag contact opnemen met de redactie.

◀

Afb. 6

Afb. 7

TERUGKOMEN OP

Ruud van Wijnen

In deze rubriek komen we terug op eerdere artikelen: aanvullingen, verbeteringen en nieuwe vondsten.

HBG 51

Tekst op de kaart.

Op pagina 7 vraagt Sijtze Reurich zich af wat er precies staat geschreven op de briefkaart.

Volgens Thomas Löbbering is de tekst geschreven in het zgn. Sütterlin-schrift (dat hij in zijn jeugd op school kreeg aangeboden) en staat er: "Tag der Briefmarke gut verlaufen. Beteiligung den Umständen nach gut. Heil Hitler ! Bethil".

HBG 51

Het lichtschip Libava.

Thomas Löbbering oppert een aanneemelijke verklaring voor de weg die de kaart naar Pernov vanaf het lichtschip volgde, nl. via Helsinki. Aan het begin van de oorlog, eind 1914, legde de Russische marine in de Oostzee mijnen voor de haventoeegangen, zeker voor de ijsvrije oorlogshaven van Libava.

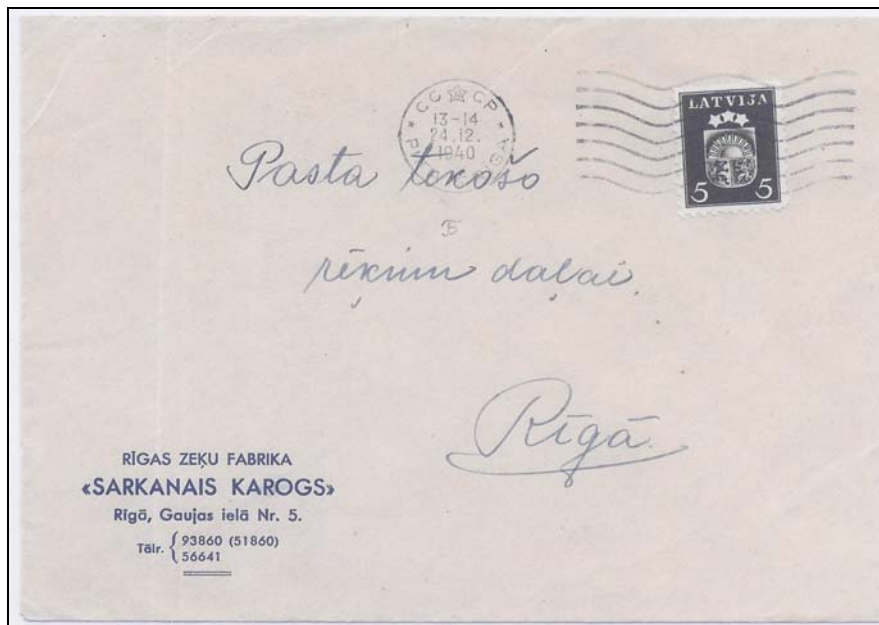
Niet alleen waren in het oorlogsgebied lichtschepen niet meer van nut voor de scheepvaart, ze vormden ook een geliefd doelwit voor de Duitse marine: "gefundenes Fressen für ein "Scheibenschiessen", zoals Thomas het noemt.

Het is heel goed mogelijk dat het lichtschip daarom van de rede van Libava werd versleept naar Helsinki om daar te worden opgelegd. Wellicht kreeg het een andere functie.

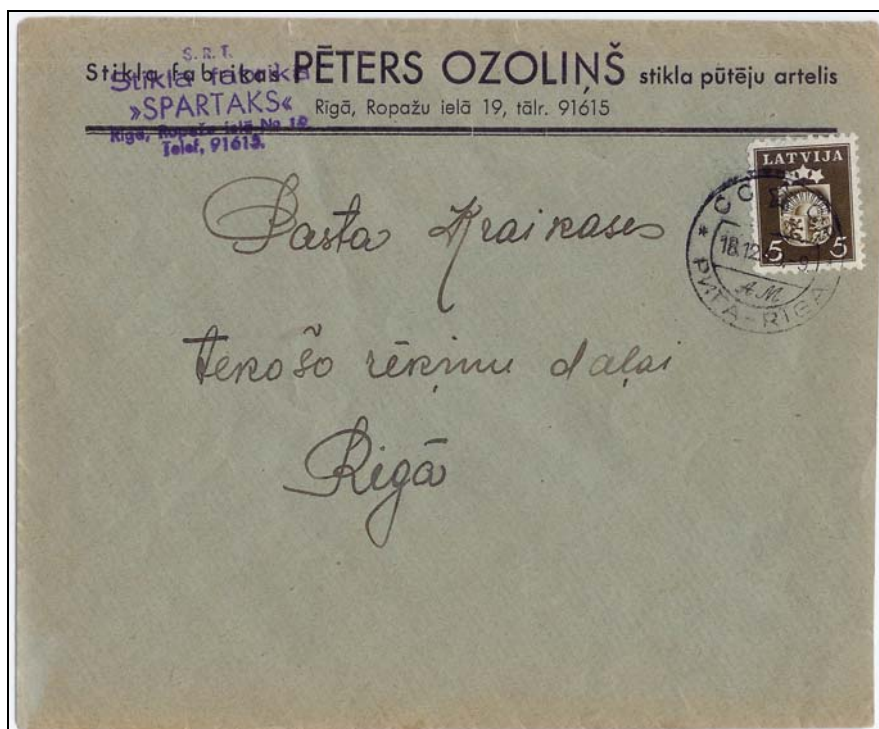
HBG 51

De sovjetisering van Letland.

Nog twee voorbeelden van bedrijven die hun naam moesten aanpassen aan de nieuwe realiteit. Het gaat om de sokkenfabriek "Sarkanais Karogs", of te wel "Rode Vlag" (**afb. 1a**) en de glasfabriek van Pēters Ozoliņš die verder ging als "Spartaks" (**afb.1b**). Ook het Rode Kruis werd gesovjetiseerd, zoals blijkt uit een drukwerk van de loterijafdeling (**afb 1c**). Met dank aan Sven Kraul en Wolfgang Watzke.

Afb. 1a

Afb. 1b

HBG 48

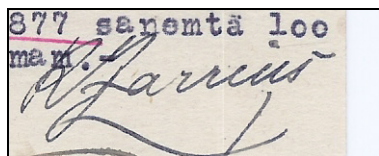
Rihards Zariņš

Het artikel noemt Zariņš ook als directeur van de Letse Staatsdrukkerij. In die functie stuurde hij op 29 juni 1923 bericht aan de officier van justitie in het district Latgale in Daugavpils. Hij gebruikte hiervoor een briefkaart-formulier met het logo van de Staatsdrukkerij, de Valstspapiru Spiestuve (afb. 2a en 2b).

Afb. 2a (175 %)

Zariņš bevestigt de valsheid van enkele hem voorgelegde bankbiljetten (afb. 3a en 3b).

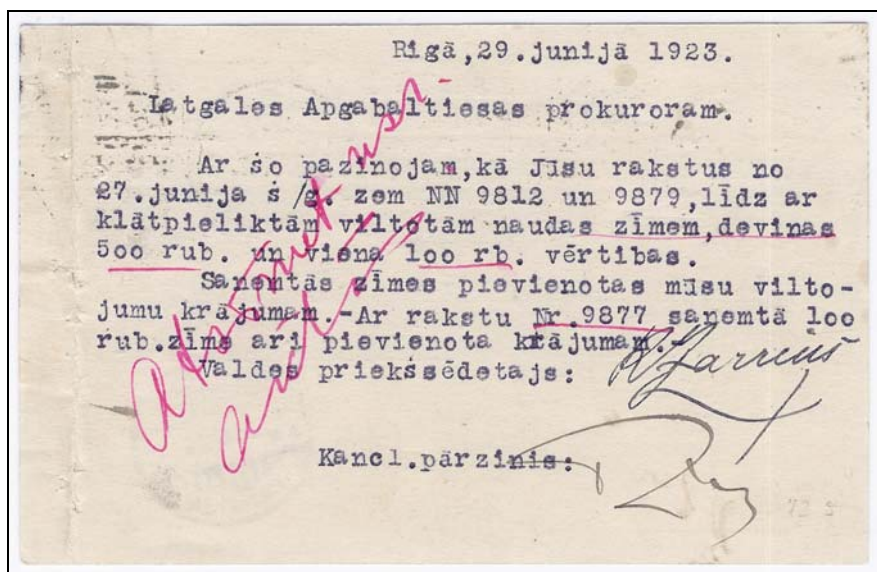
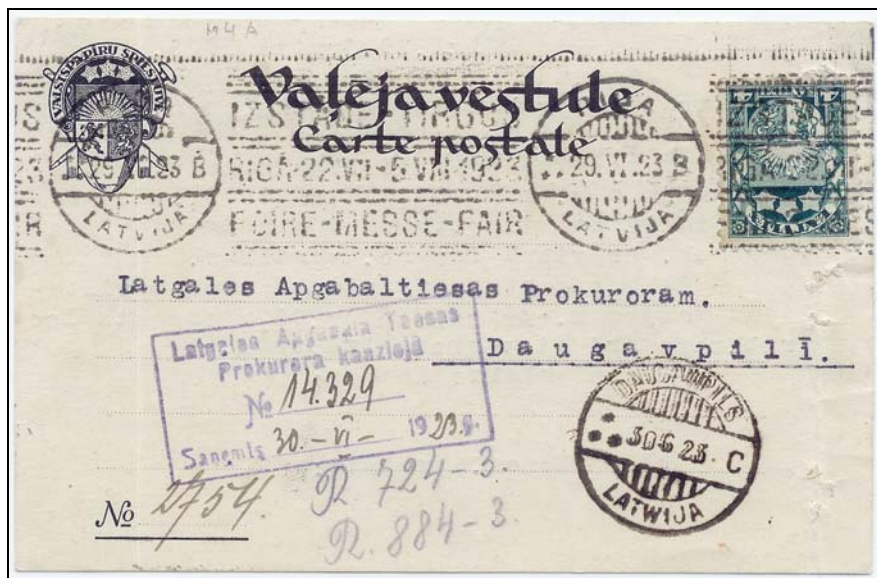
Afb. 3b (100 %)

Afb. 2a (81 %)

Afb. 3a (80 %)

Afb. 1c

Afb. 4a

HBG 37 en in Terugkomen op 38, 39, 45,
 Ruud van Wijnen vond weer twee brieven van diplomatieke vertegenwoordigingen in Riga. Ditmaal gaat het om het consulaat van Tsjecho-Slowakije, 1921 (afb. 4a en 4b) en de "Legation Royale" van Joegoslavië "in de Baltische landen en Finland", 1933 (afb. 5).

Afb. 4b

Afb. 5

Joop van Heeswijk
Jan Kaptein,
Olav Petri
Ruud van Wijnen

Weinig Baltisch was er te vinden, maar HBG-ers, dat is geen reden om de bladen ongelezen te laten!

The Post Rider nummer 60

Dit is het laatste nummer dat zal verschijnen: de vereniging gaat als vriendenclub verder. Wegens ouderdom en gebrek aan menskracht moet men met het blad stoppen. De redactie kreeg veel dankbare reacties voor het voortreffelijke werk dat in 30 jaar verricht is. Ik trof onder meer aan: een kort artikel over sovjet censuur in WO2 (Per-Christian Wallén), van Sarkisian een stuk over de Russische nummerstempels (puntjes tellen!) en over Armeense drukken uit Constantinopel. Over gebruik van tsaristische postwaardestukken na 1918 schreef Epstein. Rattner schrijft over de mooie patriottische zegels van 1914, Drie auteurs beschrijven allerlei dukaangelegenheden van de Russische kalkopdruk wapenzegels. Opnieuw een thematisch artikel, dit keer over Stalin-grad. En uiteraard zemstvo. Ik zal dit blad missen!

Rossica nummer 149

In kleur!!! David Skipton schrijft een gevoelig stuk over Sergey Prigara, een befaamd filatelist en auteur die in 1950 overleed. Hij was arm, zijn collectie mager, maar zijn kennis en inzet waren enorm en die legde hij vast in een Russischtaalg boek dat later vertaald is. Goed dat zo'n man nog eens aandacht krijgt. Moyes schrijft over fiscals, namelijk zegels die op een soort verblijfsvergunningen van Sint Petersburg geplakt werden. Ercolini behandelt enkele tarieven uit 1917-1918, Levandovsky komt met een

Gerecenseerde tijdschriften of artikelen daaruit kunt u tegen porto- en/of kopieerkosten opvragen via de redactie.

vervolg op artikelen over een spoorlijn (leuke foto's en zo!). Werbitzky en Polchaninov schrijven over vignetten van vluchtelingen, o.a. georganiseerd in de NTS, bekend van antisovjet radio-uitzendingen in de naoorlogse tijd. Zemstvo en sovjet-plaatfouten komen traditioneel aan bod, gevolgd door Epsteins artikel over "Tannenberg" met enkele veldpostbrieven van een verslagen leger, zeldzaam! Werbitzky schrijft over de Vlasovzegels, in nazi Duitsland gereedgemaakt voor een door generaal Vlasovs troepen, geformeerd uit ex-krijgsgevangenen, bevrijd Rusland. Af en toe kom je ze tegen, soms ten onrechte als kampzegels of vluchtelingenzegels beschreven. Internationale tsarentijd postwissels komen aan de orde in een stuk van Skipton en Venets. Kortom, voor elk wat wils.

The British Journal of Russian Philately nummer 96/97

Een centimeter dik is deze aflevering. Moyes schrijft over voloststempels, Casey over de Oostchinese spoorlijn, Page stelde een lang artikel op over verzekerde zemstvospost – in Nederland doet men nauwelijks aan zemstvo, zo lijkt het. Krashennikov schrijft over tarieven in Rusland 1991-96, Skipton komt met een thematisch artikel waarin hij via enkele poststukken een huiveringwekkend relaas geeft over een Russische danseres die in de Gulag belandde en daar uiteindelijk vervroegd uit vrijgelaten werd. Casey schrijft over vroege scheepsverbindingen, waarbij vooral Hull en Finland genoemd worden, geen Baltische landen. Tann schrijft over volgeplakte enveloppen uit de laatste tsarenperiode en komt met enkele suggesties over de redenen waarom men zo eigenaardig

frankeerde. Epstein tot slot buigt zich over tarieven in de Burgeroorlog.

Olav Petri

Lithuania Philatelic Society (LPS) Journal 2006-2007 ; 235

In dit nummer derde aflevering van 'Lithuania and the world – by air mail' door Vytautas Doniela. In dit artikel – in het Engels – een overzicht van de luchtpost naar Noord-Amerika, waarin aandacht voor de Zeppelin en Katapultpost, de tarieven, de transatlantische 'Clipper'-dienst en de routes. Met het uitbreken van de oorlog worden routes verbroken en gaat aanvankelijk de post via Riga naar Stockholm en dan verder. Op 11 oktober 1940 wordt een luchtlijn geopend tussen München en Lissabon, waarmee post naar de clippers werd gebracht. De clippers, vliegboten, waren door Pan-American Airways geïntroduceerd om flinke hoeveelheden post snel te vervoeren. Voor de oorlog was er een noordelijke route van New York naar Southampton via Ierland en Nova Scotia. De zuidelijke route, New York – Marseille, had ook een stop in Lissabon. Als voor Frankrijk ook de Tweede Wereldoorlog begint, wordt Lissabon in het neutrale Portugal, het eindpunt. De Sovjet-Unie had geen luchtlijn met de Verenigde Staten en tijdens de LTSR-periode juni 1940-22 juni 1941 gaat luchtpost via West-Europa, vooral via Lissabon.

Vytautas Doniela schrijft in dit nummer verder nog artikelen in het Litouws over de postgeschiedenis van Panevėžys 1915-1919 en Alytus 1919.

In het Engels is ook van deze auteur nog een artikel over 'Zuid-Litouwen' in 1919.

De aanduiding 'Zuid-Litouwen' – het gebied rond Grodno/Gardinas en Bilystok – stamt uit de Ober Ost-periode. In Gardinas is wel een Litouws postkantoor geweest, maar het gebied zou nooit van het zelfstandige Litouwen deel uitmaken.

De bekende –particuliere (?)– opdrukken

Darius-Girenas

New York-1933-Kaunas

worden besproken door Vytautas Valantinas. Hierbij komen de historische achtergrond van deze drukken, de types en de vervalsingen aan de orde.

Phillit 2007/3 ; No 45

Ričardas Vainora signaleerd-vanuit het Russische blad Kollektionier-twee types van het bekende puntstempel nr. 5 van Vilnius: de bovenste streepje van de vijf kan aan de bovenkant recht –type 1-of doorgebogen – type 2- zijn. Uiteraard heb ik direct naar mijn exemplaar –vergroot hier naar 200 %- gekeken.

De bovenkant van de 5 is recht: type 1 dus..

Vyngintas Bubnys laat vervalsingen uit de Memel-serie zijn: Mi. 202 en 203. Het papier en de gom is echt: waarschijnlijk heeft men de wat ruime randen van echte vellen gebruikt om de vervalsingen te maken.

In de Michel worden bij Mi. 68 – 30 sk- twee variëteiten genoemd. Antanas Jankauskas heeft Mi 68 I en II bestudeerd: ze blijken dezelfde plaatvariëteiten te hebben. Waarschijnlijk is het 'dak van het rechter kruis' bijgewerkt in alle zegels van het vel, en daarna met deze plaat de rest

gedrukt.

Zoals gewoonlijk in Phillit ook in dit nummer ook aandacht voor nieuwe uitgiftes, en het thema Litouwen op buitenlandse zegels.

Deutsche Zeitschrift für Russland-Philatelie 2007 ; Heft Nr. 87

Thomas Berger schrijft een groot (vervolg)artikel over de stempels van Odessa. Hij laat ook het ovale nummerstempel 9 zien (Tauroggen) om te vergelijken met het ovale stempel 6 van Odessa. Om dezelfde reden zit in mijn collectie het ovale stempel, een grenspostkantoor dus- het stempel nummer 6 van Odessa: het verschil is duidelijk te zien. De haal van de 6 is recht of licht gebogen.

Het haakje van de 9 is duidelijk (ver-groot 200 %):

Hieronder Odessa, nr. 6:

Wladimir Tjukow gaat uitgebreid in op de hulppostkantoren in het tsarenrijk. Achtergrond, types postkantoren en hun stempels worden beschreven. Uiteraard heeft het artikel raakvlakken

met het Baltische gebied, waar deze postkantoren ook voorkomen.

Andere artikelen gaan over het gebruik van postkaarten in de tsarentijd, veldpost uit Leningrad tijdens de Tweede Wereldoorlog, postwaardestukken met het waardestempel van de 12e frankeerserie (5 kop.) 1983-1990

Een bijzonder nummer, met alle afbeeldingen in kleur!

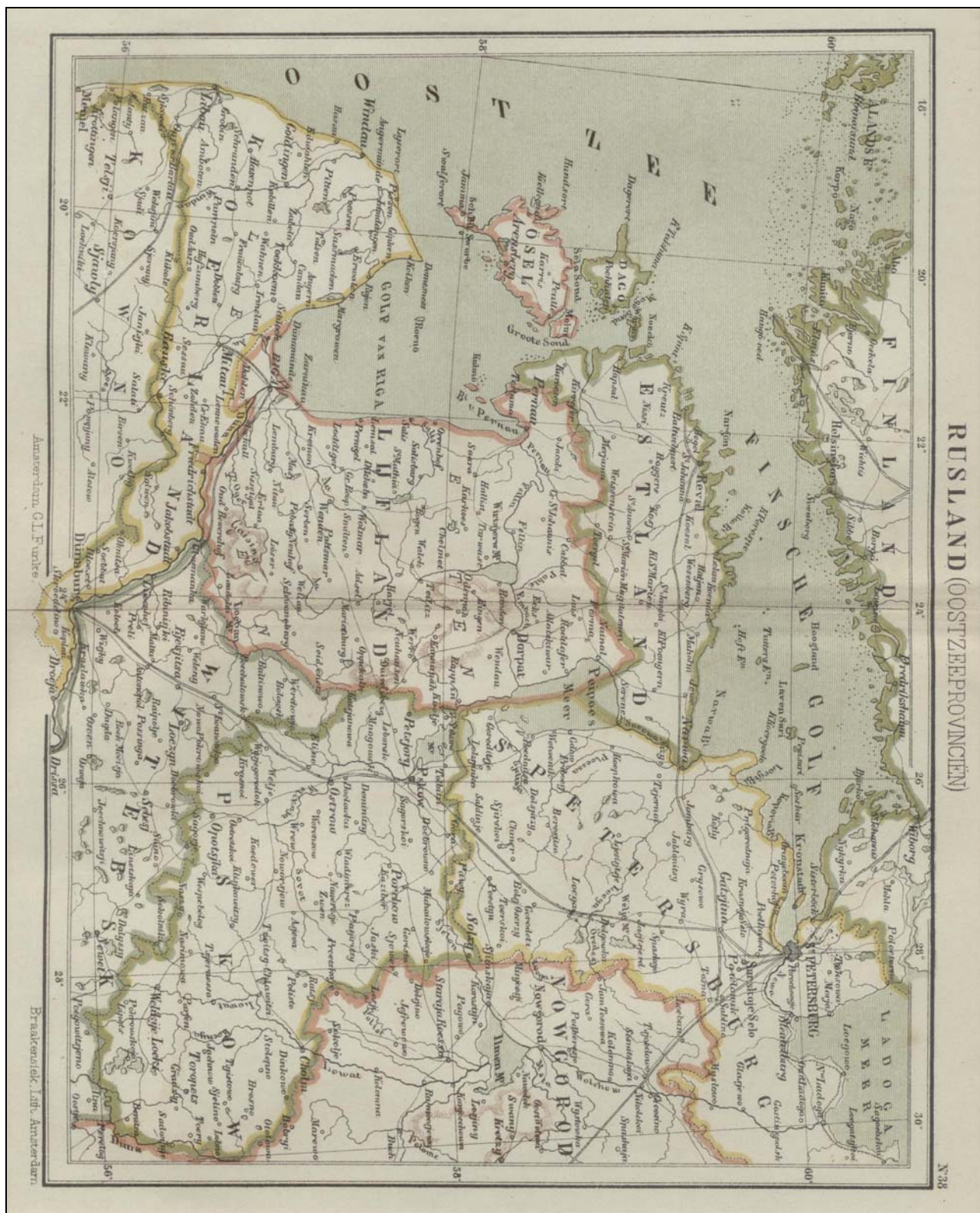
Jan Kaptein

Het Mezdunarodnoe-stempel: een mythe ontzenuwd?

In 2007 vroeg ik uit te kijken naar gegevens die erop wezen dat bovengenoemd stempel iets met censuur te maken had. In Oost Europa Filatelie (OEF) schreef ik een artikel waarin ik opsomde wat tot dan toe te vinden was. Eveneens voor OEF schreef ik een bijdrage over het vervolg. Om te voorkomen dat er een hype ontstaat meld ik meteen de uitkomst van verder onderzoek.

Er is geen bewijs gevonden dat het stempel naast een postaal tevens een censuurfunctie had, integendeel, de theorie en alle detailgegevens daaromtrent zijn grotendeels ontkracht, ook al gaat het zoeken verder. Het ziet er naar uit dat er hooguit sprake kan zijn van de betekenis "in orde, laat maar passeren". David Skipton van Rossica (USA) leverde zelf het bewijs. Op eBay trof hij namelijk drie poststukken aan, eerste vlucht enveloppen, die zonder adressering toch al voorzien waren van het bewuste stempel! Overigens: de poststukken vanuit het buitenland naar de USSD die mij onder ogen kwamen, hadden het stempel in rood.

Olav Petri

Kaart 1880